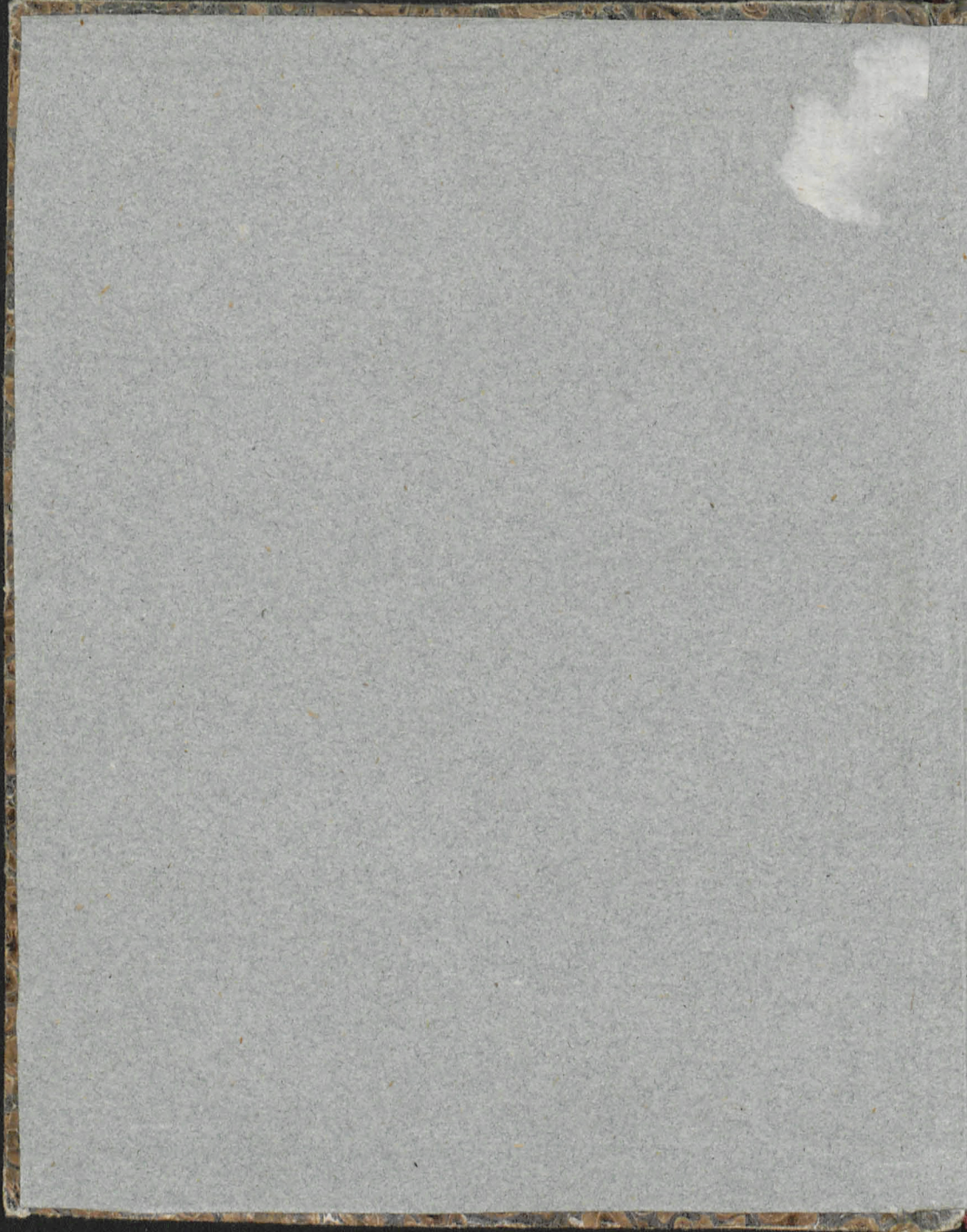

BIBLIOTEKA
Zakl. Nar. im. Ossolińskich

XVII 3944

MF

wydanie czwarte.

25
1500

SCIESZKA
POBOZNEGO
CHRZESCIANINA,

Z Włoskich scriptow kápłaná
iednego Societatis

I E S V.

Przekładania

X. STANISŁAWA
GROCHOWSKIEGO,

Powtoré wydána y ná wielu miéyscách
poprawiona.

Z pozwoleniem Stárszych.

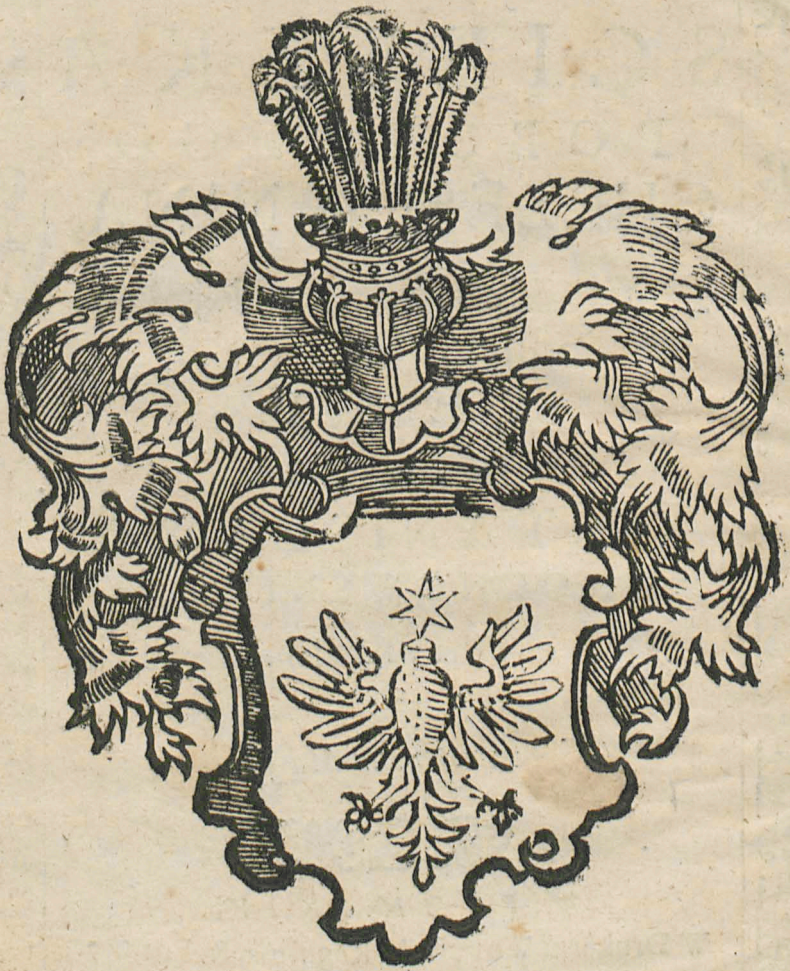

W POZNANIV,

W Drukárni Woyciechá Regulusá, R. P. 1647.

Сягнувши воша од хворы та хрїстїа
прошї омоалїве за душе своїє . . .

5.418

XVII-3944-III

STAROŻYTNEGO

á

Svvietną závvsze, y długo-vviekuiącą

S Ł A W A

WIELKICH w KORONIE POLSKIEJ

S Z A S Z O R O W,

pełnego Gniazdá

Zacnemu Oicovvicovvi

Jego Mći: P.

P. PIOTROWI

BARDZKIEMV

NA BRVDZEWIE

DZIEDZICOWI

Pánu męmu Mćivvęmu.

PRzysła kiedyś wiadomość od niktorych swoich do v-
su Alphonśa Krolá Arágońskiego o krolu iednym,
Hispańskim (Panormit. lib. 4. de gest: Alphon:)
iákoby z tym słowem wymknać się miał, że stanom wiel-
kim náuká z ksiąg nieprzystoina: rozgniewány Alphonś

S

rzecze

rzecze: Bouis non hominis illa vox, á iabym (práwi) w
wolat wśytkie kleiny, wśytkie kámienie drogic, niż iednego
by naimniejsza ksiáżeckę strácić: Dla tegoś też księgi, kto-
re rad czytał, zwat ráda, lubo umártá, iednákże nailepsza.
Dawśy pokoi kleinotom krolowski, insy ia M. M. P. w
Domu y postępkách twoich, á niż v ludzi sviáto-politi-
cznych znáiduię kleinot, Księgę onę ktora písána Ian S.
Apoc: 5. intus & foris, to iest Chrystusa, widziat, skarb to
w sercu twoim nie dobyty, bo signatus sigillis septem, Z te-
go (widza wśysci) confiliafana, recta, á co nailepsza iest
z dobrym á bogoboinym sumnieniem zgadzáiacych się zd-
siagaś: w tey Księdze doczytaeś się oney trudności The-
ologiczney od Piotrá S. 1. Petri 2. wśpommioney: Qui cum
malediceretur non maledicebat, cum pateretur non
comminabatur, tradebat autem se iudicanti iniuste, iet á
się táś trudność szczęśliwego dowcipu twoiego, y spráwił á to,
že in aduersis non amittis constántiam (Stephan^o Tornac:
ep. 81.) qui in prosperis tenes æquitatem, tak iż nácię
kázdy spórzawśy może mowić: Magnum quid & diui-
num sapit, offensus clemens: Ennod. in vita Epiphan.
Cobyć do tego poráda było powiedziatem, yż Księgá to iest
Chrystus, powiem y to, že libertas w tak wielu mieśáninách
swiátowych niebieska, o ktorey sam Kościól S. taka cen-
surę dáie Mens benè conscia conferuat patientiam. Tá-
ki żywot (wedle Grzegorzá S.) iest włásna drogá do niebá,
ktora iż duchámi nieprzyiáznemi y insymi dusśnymi nie-
bieskieczeństwy, iáko zboicámi iest nápełniona; zdarzył Bog
wśse-

Wsechmogacy zem do tegoż, do ktorego zmierzasz, miejská-
guia znalazł zapomnienië ludzkim y dawnyimi laty zarosta
- Człowieká Chrześciańskiego Ściejskę, żebyś nia tym be-
-spieczniew bez utraty tego, ktoregom námienil, skárbu, do
kresu zámysłonego wesoto y bez boiázni (boć Conscientia
peccati formidinis mater. mowi Chrysofom S. in Psalm.
50.) zaszedł, oczom twym Bogoboinym tęsz Ściejskę prze-
-tożyć umyśliłem, ktora idac stuk, fortelow, y sposobow
postrzeżesz, ktorymi zachodzi on zboycá piekielny, náwsy-
-tkich w Bogu y z Bogiem żyć chcacych: á tym się bárdzi
tey Ściejski rozumiem W M. M. P. uchwyciś, gdy wsty-
-syś przestroge Grzegorza S. in Moral. Sapè quos ten-
-tationis certamen superare non valuit, sua deterius secu-
-ritas strauit. Daimy to žebyć wsysci zbierowie piekielni
z sidłami zastąpić chćieli, ta Ściejska idac, onych się u-
-chroniś, y wesoto twoię podroža odpráwować będziesz, bo
z toba Secura conscientia comes erit. Summienie dobre
zátowárzysz poidzie, mawia S. Tiburcius Męczennik.
Ambroży S. Constantinowi Wielkiemu do teyż wędrowki
dwuch kompanow ráit, piśac do niego, Duo tibi sunt ne-
-cessaria, conscientia, & fama, conscientia propter te,
fama propter proximum. Mnie zász y wstyd y nieprzy-
-zwoita Tobie Mći P. takie towárzystwo náznáczać, áni
się z Ciceronem podeimuię: Laudare te quem laudant
omnes, bo pioro moie głosom iednostáinym wsytkich nie-
-mydoła, ktore wsędzie o tobie wdáia, iż snadz Fortitudo
tua fiducia fidelis conscientia, decor tuus, splendor.

bonæ opinionis. Bern: de Considerat. ad Eug. PP.
Iakożkolwiek. Bog sam jest ponderator spirituum, on
sam nasze sprawniedliwości rozsądza. To com za stusna
rzecz bydź rozumiał, jest, aby dobro na ktorem nápadł
WM. memu wielce M. P. vprzeimym sercem ofiarował.
Zyi tedy w Pánu Bogu, á ta Sćieska, ktoráć przed oczy
przekładamy w ręce oddać, żebyś do samej skritości Bo-
skich dośsedł v silnie życzę.

W. Moiemu Miłościwemu Pánu

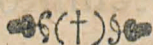
Vniżony sluga

Woyciech Reg. Typ. Poznání.

Czy.

Czytelnikowi.

POnieważ nie wszyscy mogą mieć takich ksiąg dostatek,
 z którychby pożytek odnieść mogli w drodze duchow-
 nej: a ci zaś którzy mają księgi, albo nie czytają, albo
 nie uważają tego co im jest potrzebniejszego: Zdało mi
 się tu zebranie krotkie uczynić z rozmaitego o tym nabo-
 żnego pisania, które w księgach swych na świat podał ie-
 den z kaptanów Societatis IESU, Fulvius Adrotius, a
 te mogą być pożyteczne do uświałnicznego ćwiczenia,
 tym zwłaszcza którzy z gorętszym sercem o zbawienie swe
 starają się. Bo ztąd mogą za małą pracą pogotowiu mieć
 na każdy dzień, ledwie nie wszystko, co ich przedsięwzię-
 ćiu służy do uchronienia każdej przekazy, które goście-
 niec albo rączey ciężka do nieba drogę, iakoby zawalać y
 zatrudnić zwykły. Lecz co się w tej małej książce za-
 wiera, zrozumieś z poniższej karty. A z tym namysłsy
 moy Czytelniku, ztąd zbierając co napilniey obrok
 duszy twej (czego y twoy Zbawiciel po tobie
 potrzebuie) zostąy z Pánem Bo-
 giem, a miej się dobrze.

In Cælo
Testis meus & Consciens meus.
Iob 16.

Licet nullus per se possit scire se carere
MORTALI PECCATO,
Tamen hoc aliquando viris sanctis conceditur

ex

Diuina reuelatione

Ec.

non ad sui iactantiam

sed

ad gloriam Dei.

Fr. Nicol. de Lira, Doctor Parisien: Franciscanus.
in Iob 16.

REGISTR

R E G E S T R

Rozdziałovv tey książki

O Powśednich grzechách.

Czternaście wywodow pokázuiacych to / że sie trzeba nam strzedz grzechu powśedniego.

Rozdział pierwszy.

List 1.

Sentencie roznych Doktorow / o grzechu powśednim / Rozdział 2. y 3.

List 2.

Pieć wywodow pokázuiacych to / że sie niemamy dopuszczać grzechu powśedniego wiadomie y z wami myslu / by też y dla porátowania zguby y vpadku / lubo dla zbáwienia wśyſtkie^o ſwiátá. R. 4. l. 5.

Dwánaście ſposobow ábo obyczáiov / ktoremi moze sie zgládzić grzech powśedni. Roz. 5. l. 5.

Pieć ſrzodkow ktore ſluzá do vwiárowania grzechu powśedniego. Rozdział 6. l. 6.

O Spowiedzi.

Dla tych co ſie czesto ſpowiádáiá.

Pieć náuk ſluzacych tákowym ludziov. R. 1. l. 6.

Dzieſieć drugich przeſtrog ábo vpomnienia / dla tychze. Rozdział wtory. list 7.

Szeſć rzeczy przednieyſzych / ná ktore trzeba pilnie oſo mieć przy Spowiedzi. Rozdz. 3. list 9.

Siedm ſtopniow do zbáwienia / ná ktore ſie człowiek zdobyć moze przez Spowiedz. Rozdz. 4. l. 9.

Regeſtr.

- Cztery wielkie przeſtkody ábo zãwãdy / Ktore czlo-
wieká odwodza od ſpowiedzi / á na kãzda z nich
tãmje zãraz lekãrſtvo. Rozdział 5. liſt. 10.
Trzynaſcie pożytkow ſpowiedzi. Roz. 6. l. 10.
Oſm przeſtrog y vpomnienia dobrej Spowiedzi
nalezãcych. Rozdział 7. liſt 11.
Szeſć przypadkow dla ktorych nie bywa wãzna
Spowiedz. Rozdział 8. liſt 12.

Traktat abo roſprãwã o Skrupulãch.

- Co to ieſt Skrupul. Rozdział pierwſzy. liſt 12.
Troie wielkie zle ktore mnoza ſkrupuly. R. 2. l. 12.
Œkad to pochodzi ze kto ſkrupulow pelen. R. 3. l. 13.
XIV. Regul nã ſkrupuly wedlug Antoninã.
Rozdział 4. liſt 13.

O Lekãrſtwãch przeciw grzechom.

- Trzynaſcie lekãrſtw powſzech. przeciwko wſytko-
tim grzechom. Rozdział 1. liſt 17.
Pieć lekãrſtw przeciwko pyſe. liſt 18.
Troie lekãrſtwã przeciwko prozney chlubie. l. 18.
Oſmioro lekãrſtw przeciwko łãkomſtwu liſt 18.
Dzieſieć lekãrſtw przeciwko nieczyſtoſci. liſt 19.
Piećioro lekãrſtw przeciw gniewu wlaſtnemu. l. 19.
Dwoie lekãrſtvo przeciw gniewu drugiego. l. 19.
Czworãkie lekãrſtvo przeciwko obzãrſtwu. l. 19.
Piećiorã

- Plećiorátie lékařstvo przeciwko zardności. l. 19.
- Plećiorátie lékařstvo przeciwko nienawiści
własney. list 20.
- Troiáka przestrogá przeciwko lenistwu / á nie o/
choćie tu službie Pánskéy. list 20.
- Dwánásctie náuk názwyčiestwo iákiego zlego des/
sektu ábo wády / ktoreyby sie inž cztowiek przy/
ložyl. Rozdział 2. list 20.
- Traktat o rozmáitých ktopóćiech y frasunkách ná czto-
wieká przypadáiacých.
- Dziesieć wywodow / ktoremi sie pokázuie ze kázde
karánie pochodzi od P. Bogá. Rozdział 1. l. 21.
- Sześć lékařstw przeciw kázdey tribulácyey ábo
utrapieniu. Rozdział 2. list 22.
- Troie lékařstwá dla tych / ktorzy sie strácháia bli/
žšiego nieszczęścia ábo rzeczy przeciwných.
Rozdział 3. list 22.
- Dziewieć lékařstw ná skromne znošenie kázdey cho/
roby. Rozdział 4. list 23.
- Dziewieć lékařstw temu služacych / ktory iest v/
krzywđzony. Rozdział 5. list 23.
- Dwánásctie sposobow počiechy / tym ktorzy dobrze
czyniac / nie máto zlego cierpiá. Rozd. 6. l. 24.
- Kozmá te lékařstwá dla tych / ktorzy sie náder/
strácháia smierci. Rozdział 7. list 25.

Regestr.

- Rozmáite lekářstvá sluzace takim / ktorzy sie obáe
wiáia yzbytnie boia bolešci / y ciężkiego przy
smierci skonania. Rozdział 8. list 27.
- Dziesiec sposobow ná počteche temu / co jest bázzo já
łosny z smierci y odesćia milego przyaciela.
Rozdział 9. list 28.
- XXIII. Dla tych co sie wstydza pobožnych y do
brych vczynkow / wzgledem przymowek od lu
dzi swiata tego. Rozdział 10. list 29.
- Rozliczne lekářstvá przeciwo rozpáczy. X. 11. l. 31.
- XXVI. Rzeczy / ktore przesćadzáia czlowieku po
stepowác ná drodze zbáwienney. X. 12. list 32.
- Czternáscie lekářstw przeciwo zlym mysłom.
Rozdział 13. list 33.
- Dwádziesćia wywodow / przez ktora przyczyné Bog
dopuszcza zle mysli ná czlowieka. X. 14. l. 34.
- Sposob rozsádku y vžnania iáko poznác kiedy po
zwalamy ná zle mysli / kiedy nic. X. 15. l. 35.
- Rozmáite wywody / ktoremi sie wzbudzić grzešny
czlowiek moze ku náwroceniu do Boga.
Rozdział 16. list 35.

PIERWSZY FRAKTAT

ábo rospřawá o niedobrych skutkách grzechu powszedniego.

Z ktorey się pokázuie, iáko się mamy wiárowac grzechu takiego, y brzydzić się nim.

ROZDZIAŁ I.

Człowiek ná wszystkich nás woła pisámo Boże: Z boiaźnią y z wielkim stráchem spráwuyćie zbáwienie wasze: Táleđnak jest roznića między temi / co tylko chce byđz powierzchu Chrześcíany / á między prawdziwemi chwálcy Bożemi: Je oni przestřóna iákás droga y przestřónym sumnieniem sukáisa zbáwienia / to jest / tylko wždy podečas / y to podobno dla przymowek táł znaczenie y śmiertelnie nie grzeša. Nie táłżás wprzeymy sługá Boży / ale uczyniwšy wszystko co powinien / ieszcze sobie nie wša / ale wylewa przed oblicznością Bożą serce swoje / á mowi z Prorokiem: Rácz mié sam doświádczác Boże, y wyspřerámy śli y serce moie, á przypátrzywšy się ścieśskom moim, obacz nie idęli ieszcze droga niepráwosci. Gđ śle przez drogę niepráwosci / á co się znaczeniey rozumie Chrześcíaninie miły / iákó co ie zowiemy powszednimi grzechy y występki nášemi? Które sobie (niestery) lekce powázamy: y które nie tylko ściela nam drogę do śmiertelnych grzechow / ale teź o wielkie y nieosácowáne škody nas przypráwio. iákó to ni-
 żej obaczymy.

II. Zbowiem napřezod grzech powszedni kładzie ná człowieka tę winę y obowiazek / że musi zán co ćierpieć ábo pokutowác konie

Ściężka pobożnego

koniecznie / bądź na tym świecie / bądź na onym w mękach
Czyscowych.

2. Do tego rąki grzech spęci duszę / iako Święty Grzegorz piše :
Grzech / prawi / powśedni skąd si y maże duszę / a śmier-
telny zaśie wszystkie zaciemwa. Czego iscie sobie lekce nie
trzebá poważać.
3. Grzech powśedni miłość Chrześciana nieiako ożiebia / iako
woda płomienia ogniowy gási. Co też jest nie lada co.
4. Grzechy powśednie mdla siły duszne / y słabszym czynia czło-
wieka w dobrych uczynkach / tak iż pod nimi człowiek iako
kon pod ciężarem iakim wstawać musi.
5. Grzech powśedni omiektwa nieco człowiekowi do chwały
wieczney do ktorey żaden przystępu mieć nie może / chyba
oczyszcivszy się ze wszystkich grzechow / to jest y powśe-
dnich / y śmiertelnych.
6. Wniemyśla nam teyże chwały y szczęścia wiecznego / to jest tych
dobre y wleśey łaski ktorabychmy sobie mogli pozyskać / be-
dac próżni grzechow powśednich. Jakoż bez chyby byliby-
śmy bogatsimi w przystugi także zaktoremi chwały niebie-
skiej człowiek sława się godnieyfy. Dla czego dobrzeby
wygladzać także grzechy uczynkami iakimi dobremi.
7. Broni nam pomnożenia włásce Bożey w ktoreybyśmy lepiej
obstrować mogli / gdyby nie grzechow powśednich zawada.
8. Grzech powśedni bywa powodem y do grzechu śmiertelnego :
a to z tad / że czasem sumnienie nam pokazuje go bydź śmier-
telnym / choć iedną bywa powśedni : abo z tad że człowiek
sobie w nim iakies w podobanie czyni / choć tak mniema że jest
powśedni : abo więc z tey miary że człowieka nieiako sposo-
bia do grzechu śmiertelnego / iako mála iskierka częstokroć
wielki ogień wznieca : abo nakoniec że człowieka lekko y
znieagła przywodzi do śmiertelnie grzeszenia / iako więc
pierwsze

- pierwsze wzruszenia na myśli do nieciałey lubości / lubość zaś
 się na pozwolenie do grzechu pociąga.
9. Przeszkadza nabożeństwu y modlitwie wewnętrzeney umysłowey.
  10. Niedopuszcza człowieka dobrego postęptu czynić na drodze duchowney.
  11. Grzechy powszednie są Panu Bogu brzydliwe / y nam samym są niemądra przeszkoda do doskonałego wykonania wolei y rozkazania Pańskiego.
  12. Grzechy powszednie sprawiają to że tracamy siła dobrego / Którego bez chyby moglibysmy mieć uczestnictwo / gdyby nie grzechy powszednie: które są iakoby złodziejstwo iakobyś mieli y nieznacznym domowi / wdać się nam zwierzechu iakoby nie nie szkodzi / a ich zwyczaj jest zawsze cokolwiek układać / tak iż gospodarz ani obaczyć łatwo może / iako do wielkiej szkody przez nie przychodzi. Czyli nie podobnego coś znamy się dźwiele? Zda się nam iakoby to nic powszednie grzeszyć / a ono wiele dobrego y z tego co mamy / y coby jeszcze nam przyrość mogło przez to traciemy.
  13. Grzechy powszednie o niemoc przyprawiają duszę / tak iż się jej przydawa to co przychodzi na ciało schorzałe: a są iako nieznacznym a materą / które acz wprowadzić nie są śmiertelne / lednak nam przyrość nie iaka czynią / y zdrowia dobrego wymiata. Więc iako my o zgojenie namniejszego zadrasnienia na ciele staramy się / tożby nam y daleko więcej czynić przysłało / conapilniey głądzać y znosić grzechy powszednie.
  14. Grzech powszedni czyni przeszkodę że Pana Boga okiem dusznym wpatrować / ani onim rozmyślać y miłować go tak doskonale nie możemy: iako oko zaproszone acz człowiek nie oslepi / lednak dobrze y bezpiecznie światła widzieć nie może.

Sentencye Doktorow Świętych, y rozmaíte zdánia
o grzechu powšednim.

R O Z D Z I A Ł II.

MOwi S. Augustyn. Nie lekce sobie považay małych grzechow: Bo iesli się zdadza fraska / á to z tey miáry podobno-
že są małe grzeski / przynamniéy pátrzay náliczbeých vsiebie po-
dobno iuž niemáta: aboy się.

Tenže Doktor Kościelny tak twierdzi. Niemáš tak málego
grzechu / ktoryby od nas lekce považony nie estawal się potym
wielkim. Bo acz piasek morški w czasstkách swoich niewieluczki
iesť y drobnuchny / vsátže kiedy go syla nabierzef / ma wáge y
ciężat swoy / náwet podczas niebespieczny. Takže y krople wo-
dne są bláhe y liche same przez się / iednáť kiedy się ich gwalt ná-
zbiera abo napáda ze dźdžu / bywá to že z nich rzeki wzbieráta / y
gwaltowna powodź množa: takže kiedy owo ich síla zá nieopá-
rznostíá iáta do okretu abo do lodžiatiey plynácey / badž to
zwierchu náťáple abo ze spod iáto nářáczy się / bez chyby on ráto-
wy státek blizki zátopu y pogražnienia. Tenže piše / že niemáš
grzechu tak málego / ktoryby / iesliby się kto w nim zátochal / o
zgubę y o wpađek duše iego nie przywiódi: poniewáž drogę mu
czyni do grzechu smiertelnego.

S. Hieronim przestřzega nas že bysiny się bárdzo wátowali
grzechow powšednich / nie tak pátrzac ná málość ich / ale ráczyey
pilne oko máiac ná Boga / ktory iesť wielki / y ktoremu się rákie
grzechy bynamniéy niepodobáta.

Więc zásiemowi. Ci co się stržega smiertelnie grzesyc / á w
grzech powšedni snáđnie wpađáta / podobni są owemu studze
ktory pána swego nie rád stucha / áž kiedy się náń do kúis abo do
kordá

która porwie: albo więc podobni są owej niewieście / która o-
 krom cudzołóstwa wszystkich innych występków przeciwko me-
 żowi swemu winna zostawa.

S. Grzegorz powiada. Podczas grzech powszedni więcej
 jest niebezpieczny niż śmiertelny / którego śnadnie możemy roze-
 znać / ale gdy powszedniego nie tak uważamy / iako nieznaczny /
 śnadnie nas może przywiesić do wielkiej szkody.

S. Bernath w iednym kazaniu ktore piše o nawroceniu S.
 Pawła Apostoła / bårzo się tam żreca swa rozwódzi y nårzeka
 głośno na te / co sobie lekce waja grzech powszedni / a zwiastzą
 przeciwko ludzjom duchownym / pokazuiac to że to jest rzecz nie
 pomalu škodliwa / y taka która przestadza nam do wielkich do-
 brodziejstw y darow Bożych / y do pozyskania poćiechy Duchá
 świętego serdeczney.

Alle y S. Thomas mowi: Uitt się niema dopuszczac namniey-
 szego grzechu powszedniego / by też y dla ochrony iakiego najwięt-
 szego wzgorzenia. Abowiem grzech powszedni szrodki podawa
 do śmiertelnego grzeszenia a do tego wielka ná duszy škodę czyni.

Taulerus piše: Nie może prawí żaden ięzyk tego wymowić /
 ani żaden rozum poić / iako bårzo škodzi duszy grzech powszedni:
 co śnadnie obaczyć może ktoby chciał wżać iego skutki / ktore
 wyższej opisane są.

¶ Alle trzeba y to wiedzieć / że dwoiaki jest grzech powszedni /
 ieden od drugiego bårzo różny. Bo iedni grzesza ná wola swoje y
 przed się wzięte / albo z wloimności y z krewkości swojey / albo z nie-
 dbalstwa / albo że ieszcze zostały w nich niektore slych nálogow o-
 státki / ktore podczas człowieka do pozwalania ná grzech tak przed-
 ko wnoszą za soba / iż się ani obaczy kiedy wpadnie.

Drudzy zaśie sumnienie mają bårzo bezpieczne y przestrono /
 ktorzy rozumieia / że już wszystko ná tym / kiedy są prozni grzechu
 śmiertelnego / o tym ani myslac / iakoby się wstzedz powszednich:

Ścieśka' pobożnego

Zá nie to w nich pamięli y trunki kosztowne / zá nie żáttý / ná czyni
wsytkim przynamniey wiele czasu tráca / okrom niepotrzebnych
kosztow / y tym że drugih gorssa. Tákowym gdy tak bezpiecznie
żywia / nigdy grzechy powśednie nie będą opuszczone / choc się też
ich spowiadá / iáko to twierdzi Henricus Herpius : á to z tey mla-
ry / że się nietylko polepsáá / ale ani żadnego státecznego przedsię-
wzięcia máá rozstáć się z takimi grzechami kiedy / y zámiechác ich :
y sá wielkie niebezpieczności dusz swoich / to jest / że tácy lécno w-
padaá y w grzechy smiertelne / iáko też o tym piśe S. Thomass.
Ale zá się oni pierrosi / że się przedko tákich występkw káá / przed-
ko odpust znáydá / według onego piśnia : Siedmkróć ná ieden
dzień sprawiedliwy wpada / y siedmkróć powstawa. Przeto žal
zá tákowe grzechy má być rozumny y obyczajny / y tákowy / żeby
człowiek nie nie wátpił przy żalu swym / y sercu skusonym / w
dobroci Bożey / y w niey wśal. Abowiem pokutá / žal / y skrucha
serdeczna / bez wśności w dobroci Bożey / im wiétsza jest / tym
śkodliwsza : bo przýwodzi człowieka do desperácyey.

*Co rozumie Author wielki co go zowiemy Gránata ,
o grzechu powśednim.*

ROZDZIAŁ III.

Jedná rzecz mówiezawadza do dobrej modlitwy / to jest
lekkie wważenie grzechu powśedniego : bo iáko śmielc nie-
może się zámiechác ná miedzi / ale ráczy ná złoćie : tymże
spósobem śmielc drogiego nabożenstwa / nie trzyma się chyba serca
bárzo czystego / y proznego namnieyszego grzechu. Jáko śmier-
telny grzech jest śmierćia dusze náśey / ták równie powśedni jest
nieśáka febra y choroba duszna. Wiéc iáko każdy nietylko śmierći
się boi / ale się strzeże namnieyszego zdrowia náruszenia / á śnádz y
namniey-

namnieyszego na ciele wtapienia y wrazu: daleko więcy ma się
strzedz każdy powszedniego grzechu / który jest jego dusze choro-
ba y niemoca.

Grzech śmiertelny jest iako śmierć / abo truciźna / która pra-
kowi zadawala: a powszedni jest nieciakie iakoby strzydel przycię-
cie / dla którego tak wysółko iako pierwoy latać nie moze.

Jako człowiek niezarazem stawia się zły / ale porośnie w złość
postępuje: tak też kiedy kto lekce poważa powszedni grzech / z lek-
ką y pomalu wprawia się / y postępuje do więtszey złości.

Jako ściana nie zaraz się wyciera / ale porośnie / a potym się psu-
je / y iako budowanie nie zaraz wpada / ale porośnie porośnie / tak y
w żywocie duchownym przydawa się / kiedy sobie grzechow po-
wszednich mało poważamy. A iako dla iedney blahey rzeczy / iak-
to jest wfnal / podkowaginie / dla podkowy koń / dla konia iedzieci /
tak też dla grzechu powszedniego gina nam pomocy dołaski Bo-
żej / a potym y sama łaska Boża.

Nie jest żaden grzech tak mały / któryby zaniedbany za soba nie
pociągał skody nieoskacowaney człowiek / iaka jest obraza maie-
statu Bożego. Więc przebog co zarozum lekce to poważać nam /
co przestadza do nawyższego końca / iak jest miłość Boża / zbá-
wienia nasze? Patrzymy co zbawiciel nasz w Ewangeliey mowi:
tro prawi jest wierny: na trosze / y w rzeczach więtszych też wiare
zachowa.

Jako cnoelima małżonka / abo y dobry sluga / strzego się biał-
zo / by y namnieysza przyczyna ona męza / a ten Pana swiego nie
obraził: tak też y my strzedz się mamy od wfyskiego / coby się nie-
podobalo Panu Bogu / y wważać nie samę małosc grzechu / ale ra-
czej / że Bog który jest nieśmiertelny tego zakazuje: gdyż z iedne
słowka proźnego oddać nam rachunek przydzie w dzien Sadny.

Święta Gierchuda piše. Dwociakie są grzechy powszed-
nie / iedne są defekty / w iakie pospolicie y wierni słuzebnicy Boży
z nieo-

Ścieżka pobożnego

z nieopatrności wpadają / a to dopuścza Bog dla pokory / y w
niżenia ich własnego / żeby tym szkodliem przychodzili do cwi-
czenia w cnocie / y pobożności. Sa zaśie drugie powszednie /
ktorych sobie ślą ludzi nie poważa / rozumielacie za lekkie y bårzo
male / a co gorſza / że ich częstokroć bronia wywodami swoymi /
chcac to pokazać że nie są grzechami: zaczęmy y strofować się nie
dada. Przez takie grubie omyłki cżlowiek wpaść może w wielkie
niebеспienstwo / y wiecznie na tym skodować: iako są owi / kto-
rzy nigdy w cności nie postępuia y w pobożności świętey.

Kardynał Cateran w swoiey Summie mowi: Kto sobie za
mala rzecz wazy grzech powszedni / ten niewiele dba o duszę swoię /
ktorey wymuie syla dobrych obrotow

Wladco na opatrowaniu własnego Anioła bårzo mu scho-
dzi / bo takiego już Anioł przestawa ochroniać od wiela złego / iako
to o swe dobre niedbaleca. a tårzecz godna iście jest wielkiego w-
ważenia.

Święta Karcarzyna Seneciſta powiadala / (iako o niey w
Historyey czytamy) Pamię Bogu brzydliwy jest y namnieyſzy
grzech częſto powtorzony / z właszą gdy go lekce sobie poważa-
my / nie kaiać się ani starać się o zgladzenie tego pokuta prawdzi-
wa / y strucha.

S. Brygida mowi mając to z obiawienia Bożego: Bårzo
się nie podobają Stworzycielowi naszymu grzechy powszednie czę-
ſte / a do tego lekko poważone / za ktore peronie karania od niego
grzesznik nie wydzie.

Te wywody przerzeczone Chreścianinie mily mam za to
że są dostateczne na to / żebyś sobie omierzył y ochydzil tak wielkie
a subtelne nieprzyjacioły dusze swey / iakoś zrozumiał grzechy po-
wszednie / ktoreś podobno do tego czasu lekce poważał: ale iesli
więc tak twarde y nieużyte serce masz / czego nie day Boże / do
naśladowania cnoty / zdało by mi się / żebyś porzecz na żywoe y
przy-

przykłady Świętych Bożych / czytając żywoty ich / żebyś sobie przypomniat niesławia pustełnicze bezładne / przypatrzysz się pilnie ostrym regalom zakonow rozmaitych / nicetylko męsticy ale y białey plci słuźebnikow y słuźebnic Bożyw / a wyrzys dowodnie / że nie inszego nie wyganiało ich z miłey oyczyzny / y od miłych przysiaciów / badź w pustynie głęboćie między lesne bestye / badź też między spokojne klasztorne cienie / iedno to / żeby się tym łatwiey wstredymogli namnięyszy obrazy Boga y Stworzyciela swego / śmierć rączey naszkosza obierając ledwie nie wszyscy / a niżeli by się mieli ważyć dopuścić iednego powszedniego grzechu wmyslnie. A nie wspominając inszych przykładow / kogo nierozrzewni przy namnięy żywot y sprawy błogosławionego ioseze dżięćcięciem będacego Jana Krzściela / o ktorym Kościół spiewa / kładac go nam przed oczy / Antra deserti, &c. co się tak rozumie:

W młodych mych lećciech od zgielku mieyskiego

Zbiegłeś w pustynia mieysca bezładnego:

Aby cię zmaza niedostła grzechowá,

I próżna mowá.

Tak to ciężka / rzecz była przedtym v sług Bożych powszednie grzeszyć y tak sobie nielekce ważyli namnięyszey obrazy Bożey. A iesli co kiedy przedsięwzięcia ich wloimność y krewkość natury chybiła / sami nad soba nieczekając pomsty Bożey / dosyć surowa espekucia czynili. o czem przykładow dosyć w Żywotach Świętych.

Iesli też kto może grzech ieden powszedni popetnić, tym wmysłem gdyby to mogło bydź żeby zbawił wysyslek świat.

ROZDZIAŁ IV.

Iest to mniemanie y nauka pospolitca v S. Tomáša / y inszych wielu Doktorow: By wysyslek świat miał zgorzeć / y ludźie wysyscy potępieni bydź / a iednym słamaniem mogłby kto temu

Ścieśka pobożnego

zabieżeć / ma rączy dopuścić zginać swiata / a niżli ieden raz słać
mać / by też nikomu nie škodliwie / y w lekkiey rzeczy.

Pryczyny są te: Waprzod / że niemamy czynić nic złego /
choćby też co dobrego stad miało wrosć / według S. Pawała.

Druga wspomina nas Pan w Ewangeliey: Co prawi za poży-
tek człowiek ma / choćby pozyskał wszystkie świat / czyniąc škodę
duśy swoiey? iakoby rzekł: Tute nam to nieprzyniesie pożytku.

Porzecie. Powiniemyśy człowiek swey własney duśy / a niżli
cudzym wszystkim / y dla tegoż nie ma duśy swey namnięyszego we
bliżenia czynić / by też miał y wszystkie zbawić. Ale iż grzech po-
wśedni przynosi wielkie škody duśy našey / iako sierzeć / dla te-
goż nie mamy go też popelniać / dla poratowania od wpatku
swiata wszystkiego / gdyby tego porzeczował.

Czwarta. Ponieważ koniec nasz jest widzieć Boga / z tey
miary y dla wśego swiata nie godzi się nam. nic takiego czynić /
coby nas zatrzymać miało od tego końca: a iż grzech powśedni
pewnie jest taki / tedyć niegodzi się dogadzać popelnieniem tego y
wśego swiata zbawieniu.

Piąta. Dla wśego swiata y dla sto tysięcy swiatow zbá-
wienia / nie mamy namnięysza obraza przytżyć się Panu Bogu.
A grzech powśedni jest przewinienie / teorego Bog nienawidzi y
obraza się nim maiestat tego: zarym idzie / iż żadnym sposobem
dopuścić się go niema człowiek. Acz są niektorzy co omylnie roz-
sumiecia / że się godzi dla wybawienia od śmierci człowieka fałszy-
wie przysiaść.

*Sali iakie śrzodki ktoremi się może zglądzić grzech
powśedni.*

R O Z D Z I A Ł V.

Powśednich grzechow zbywá człowiek /

1. Waprzod

1. Napisać przez Kruchę.
2. Przez Spowiedź.
3. Przez używanie naswielczego Sakramentu.
4. Kiedy kto nabożnie mówi powśednia spowiedź / *abo po
Kucny Psalm. Zmyluy się nademna Boże ic.*
5. Przez pokropienie woda święcona / *á to nabożnie.*
6. Mowiac Dycze náš / *odpusć nam ic.*
7. Przez błogo sławienstwo Biskupie.
8. Przez słuchanie Mszey świętey.
9. Przez pilny ráchunek sumnienia swego.
10. Dobra też ná to / *uczestiac do koscioła poświęconego /
według zdania Dionizyusa Kartuzyana.*
11. Bie się w pierś / *á mowic: Boże zmyluy się nademna.*
12. Cwiczyć się w takim uczynku myślociwym.

Lekárstvá ná uwárowanie grzechu powśedniego.

ROZDZIAŁ VI.

1. **P**ostanowic v siebie ráno wstawšy / *chciec ráczey záraz w
mžec / niš popalnic iakl grzech / nicetylko smiercelny / ale
y powśedni.*
2. Szredz się wślátiy okázey y powodu do grzechu / *y to-
wárystvá zlego zánlechác. Zgola každa rzecz ktoraby mla-
lá byđ grzechowi przyczyna sobie obyđic.*
3. Poczuyšy się w takim grzechu / *prošic v Pána Boga przepu-
šzenia / máiac mocna náđžicic w nim / z przed sięw žicicem
wystrzegánta się náporym každego grzechu.*
4. Ráchowác się z sumnieniem swym w wieczor / *y sobie sám-
mu wstáwic láta pokute zá každy wystepc.*
5. Poruczac się czesto Panu Bogu / *y do Sakramentow Ko-
šcielnych uczestiac.*

TRAKTAT O SPOWIEDZI,
dla tych ktorzy wcześćiaią do tego
Sákrámentu.

ROZDZIAŁ I.

To kufna żeby Confitent ten porzadek zachował okolo Spowiedzi / Ktory mu tego Spowiednik nǎznacza / nieinaczezy iako zwyłł przestrzegać chory tego / co lekarz ćielesny rǎdzi. A tym więcezy / że w tym lekarz częstio może się omylić / y myli / ale dusznemu lekarzowi Pan niedopuszcza taki omyłki / (iako mowi S. Brigidá) Jednak ten porzadek w tey mierze mogłby się zachować.

Naprzod ostarżać samego siebie z grzechow serdecznych / iako zeszlych myśli / z posudzaniǎ albo ze złego o drugim mniemania / zeszlych żadz / z gniewu / z nienawiści / ic. ic.

Powtore / z grzechow wstnych / iako z kłamstwa / z tym dołkadem / iesli to wymylnie / czyli z nieopatrności się rzekło / z proznych stow / z omowek y przymowek.

Przetecie. Nie zapomnieć niedbałey strǎzy okolo zmysłow.

Poczwarce. Nie zapomnieć inšnych wczynkowych grzechow wedle stanu iego.

Piate. Nie miłował Pana Boga serdecznie / a bliźniego iako sam siebie. Nie dziękował Panu Bogu za iogo święte dołbrodziejstwa. Nie używał święrych Sákrámentow z taką gotowością iako powinien / ic. ic.

Tak tedy wczyna naprzod przeżegnałszy się / a zmowiłszy Poowśednia Spowiedzi / Spowiadam się ic. aż do stow onych; Dla tego proszę sobie o przyczynę ic. Zatem iako możesz / z naglebǎ kapokora rzecześ: Gycze dǎię się winien y ostarżam się / Żem niedbałę sprzeciwiał się złym moim y rozmaitym myślom. Żem orzeczách dobrych niemyślił śłatecznie. Żem w zgardziłszy potórę święgo / buczno y siłǎ o sobie przymał.

Władro obwiniam się / że nie użył swego na wodzy nie trzymał / y mowilem wlezerzeczy proznych / niepotrzebnych y o moim bliźnim nie mowilem tak chętkwie / iako mi był powinien / y iako bym sobie życzył żeby też mowiano o mnie / y nie miałem wżalenia nad krzywostcia / wdomnościs / abo defektami iego tak iako mam nad swemi / y do tego nie uważałem przy sobie obecności Bożej / y Anioła stróża mego.

Jeżeli dać się winien / że nie miał powinney straży nad memi zmysłami / nawięcey nad oczyma memi / y nie odwracałem od siebie / y od inszych ludzi / wśelakich przyczyn y powodn do obraży Bożej. *ic.*

Jeżeli dać się winien z spraw moich złych. *ic.*

Władro jest dobrych wozynków szczerze nie odprawował z miłości Pana Boga mego / iako mi był powinien. Y nie czynilem dosyć w wpoiminaniu domownikow do ich poprawy / y polepszenia. Byłem też gniewliwym / y niecierpliwym w przypadkach: nie przymniac każdey rzeczy by też y namnieyszey iako z dopuszczenia z ręki Pana Boga mego / skąd mi namnieysza rzecz trwożę: we wnatrz czyniła.

Przestrogi niektore tym co się spowiadają:

ROZDZIAŁ II.

Pierwsza Przestroga.

VCzyniwszy przygotowanie dostateczne / wyspowiadać się / a porzym za perona to mieć / że po takiej spowiedzi już są odpuszczone wszystkie grzechy / choćby też ktorych nie pomniał abo się nie znał na nich / już się tak wszystkie gładza przez Jezusa Pana naszego / a o tym namniey nie wątpić.

Wtóra.

Ze inszego przygotowania potrzeba do spowiedzi roczney /

Ścieśkǎ pobożnego

Insego do miesięczney / insego do tygodniowey / insego też do
roy co bywajprzez dwa dni / rá bowiem śnǎdnieysza.

Trzecia.

Ze żaden nie powinien spowiadać się grzechu powszedniego/
iedno kiedy warpi iesli jest grzechem śmiertelnym / czyli porośsz-
dnim. Przeto kiedy kto nie czyniǎ się ciężaru grzechu śmiertelne-
go / nie mogac mieć spowiednikǎ / bądź to z ktorey insey przyczy-
ny stusney / może do Stolu Pǎnńskiego bezpiecznie iść.

Czwarta.

Nes niemǎsi obowiǎstku spowiadać się grzechow powszednich:
iednǎk dobia rzecz spowiadać się ich / tak dla tego że spowiedzia-
tǎto co raz nowǎ kǎstę bierzemy / iǎto też y przeto że sposobnieyszy
y ławieyszy czlowiek do poprawy żywota: á kreemu że wiele jest
śmiertelnych grzechow / co się zdǎdza powszednimi. Więc że y
karǎnia ktore grzechy powszednie zǎstugiǎ / śnǎdniey się tak z no-
śsz: to jest zdǎnie s. Tomaszǎ. Kǎtoniec dla tego / że spowiadǎ-
iac się tak nie przychodzi nam w zwyczaj napotym grzeszyć po-
wszednie: iǎto mowi Petrus de Pallude.

Piata.

Powinien nǎdto czlowiek spowiadǎiac się szeszbe grzechow
y czas zupełnie miǎnowǎć / spuszcziac się nǎ zdanie spowiednikǎ /
ktoreby był dobrze świadom iego sumnienia / ktoremu ieslyby się
też zdǎło podczas że niema potrzeby spowiadǎć się / tedy bezpie-
cznie może zǎrǎda iego iść do Stolu Pǎnńskiego / nie mǎiac śu-
mnienia o grzech śmiertelny. Bo tenże pożytek od nosi / ktoreby
był odniośt z powiedzi zǎ ono postuszeństwo y zwycięstwo same-
go siebie / y dla wiary / myslac / że co mu spowiednik mowi / iǎ-
ktoby mu sam Bog mowił. á stǎd stusnie poczucie Pǎnńskie one sto-
wǎ nǎ sercu swym: Wiǎrǎ twojǎ ozdrowiǎ cię.

Szosta

Szosta.

Jako ten który niema boiaźni Bożey / nie jest mu nie śmia-
dnieyffego / iako grzeszyć śmiertelnie: tak też temu któryby raczey
wolał umrzeć / niż dopuścić się grzechu śmiertelnego / trudna przy-
dzie grzech śmiertelny popełnić. Dla czego kto marańcie przed-
sięwzięcie / nie ma się łatwo posadzać winnym bydź grzechu
śmiertelnego.

Siódma.

Kiedy kto nie czuje mieć ociążone sumnienie / chyba ledno
o grzech powshedni / niepowinien spowiadać się każdy z osobna
grzech wyrażając / ale dosyć niektore powiedzieć / a na końcu mo-
wić miasto wyliczania drugich; A ze wszystkich innych dale się wi-
nien. sposobem takim wszystkie będą przepuszczone iemu. iako w
czy Sylwefter w Summie swey / wielki y zawolany Doktor.

Osma.

Dwie rzeczy zwykły tworzyć sumnienia osób pobożnych na
drodze duchowney / to jest / złe y przewrotne myśli / a omowy y
złe wspomniania drugich. Co się dotyczy pierwszey / gdy nie przy-
stąpi przyzwolenie na myśl zła / nie jest grzech. Czego znak bywa /
kiedy człowieku samemu takowe myśli niepodobają się / y nierad
by im: y nad to / że on był mocno wymyślił raczey umrzeć / niż śmiera-
telnie zgrzeszyć. A co się tyczy drugiey rzeczy / uważać trzeba iesli
niezłym wynysłem / ledno z uniesienia języka albo względem innym
podobnym rzecz się co o kim: bo w ten czas to nie jest grzechem
śmiertelnym albo żadnym / albo tylko powshednim. Coby już
inaczej bydź musiało / gdyby ślad człowieka on przyszedł o ostarwę:
iako gdyby to do ludzi przezeń w postuch wyszło / co przedtym
rzecz tajemna była. Tak wczy Summa Armillaz. Przeto trzeba
bydź opacztynym w tej mierze / a nie lada iako słowa z ust wypu-
ścić.

Dziewiąta.

Każdy kto w duchowney drodzez pożytkiem postąpić chce /
 ma się wielce grzechu powśedniego strzedz. Gdyż mowia Dokto-
 rowie / żeby snac y zginac miał świat wśystek / raczyby to niech
 było / niżliby kto zabiegaiac temu iednym grzechem powśednim
 miał Boga obrazić: wśak je kiedy się go kto dopuści / ma żalować
 y postanowićw siebie / więcej się go nieważyc czynić / a porym w
 spokoic się na sumnieniu.

Więc y to wiedzieć / dwa sa obyczaje grzechow powśed-
 nich: iedne umyślnie y wiadomie popelnione / a tych się wielce
 trzeba przestzegac / abowiem człowieka czynia łatwieyszym y spo-
 soneyszym do wypadku w grzech smiertelny / y sa wielcy škodnicy
 dusz. Drugie zaśie grzechy sa powśednie / w ktore człowiek
 zwykł upadać z krewkości / a z niewiadomości / lubo z takiego nies-
 obarczenia. Co więc Pan Bog dopuszcza / abychny się temu ko-
 rzyli / a blaho o sobie rozumieli / y dla wielu inśych przyczyn do na-
 szego lepszego stajacych. Gratich się rozumieia słowa one w ps-
 śmie świętym: Siedmiokroć na dzien ieden upada sprawiedliwy /
 y powstawa.

Przestroga Dziesiąta.

Barzo jest rzecz dobra / aby ten co się kilkakroć do rygognia
 spowiada / rychlo się spowiednia odprawował / tak z tey przyczy-
 ny / aby się nie zwyczaił nażbyt trwożyć na sumnieniu / tak y z tey /
 aby miał dosyć czasu spowiednik / tu podamiu mu takiej nauki:
 więc też aby dalz siebie dobry przykład / tym / ktorzy otolo niego
 stoia: porym y dla tego aby drugim miysca wśłapił / ktorzy na
 spowiedź czekaią: nawet też / aby inśym niebył przyczyna do zle-
 go o sobie mniemania. Bo może rzecz kto abo pomyslić: Dla cze-
 go ten tak dlugo bawi Spowiednika / a spowiedz się często?

Co potrzeba zachować przy Spowiedzi.

ROZDZIAŁ III.

Zachować ono co mówi Dawid w Psalmie: to jest / Jam rzekł / będę się spowiadał Panu ze wszystkich niesprawiedliwości moich / a tyś mi odpuszczył wszystkie niepobożności moje.

1. Naprzód kiedy mówi (iam rzekł) pokazuje prawdziwe y stałe przedsięwzięcie spowiadania.
2. Potym kiedy mówi (będę się spowiadał) uczy nas że się mamy spowiadać / nie kługlować / nie śmiać się / nie żartować przy spowiedzi.
3. Kiedy mówi (Panu) dawa znaczyć / iż gdy idziem na spowiedź / mamy iść nie iako przed człowieką / ale iako przed Bogą. A przeto nie mamy się wstydać każdego grzechu na się powiedzieć przed Panem Bogiem / który wszystko wie y widzi.
4. Kiedy mówi (z niesprawiedliwości moich) mówi przeciwko tym / którzy się chwala na spowiedzi / mówiac: Jam nie kradł / iam nie wziął żony nikomu / y inше rzeczy tym podobne: a nie spowiada się z swych własnych grzechow.
5. Kiedy mówi (ze wszystkich) przeciwko tym rozumieć się ma / którzy taia na się iakiego grzechu.
6. Kiedy mówi (na się) tych się tycze którzy źle mówia o innych na Spowiedzi.

Stopnie do zbawienia, roztace z dobrej Spowiedzi.

ROZDZIAŁ IV.

Pierwszy Stopień

Pierwszy stopień dusznego zbawienia ktorego przez Spowiedź dostawamy / jest / poznanie samego siebie / kiedy rozmyślasz pierwszych grzechow staradosc / zwlaszcza cielesnych: gdyżby miało bydź ciało nasze naczyniem swiactobliwości. Druga / coś sobie

Ścieśka pobożnego
sobie zaśluzyl / to jest meki piekielne dla grzechow. *Trzeci* cos
stracił / to jest dobra niebieſcie / y laſkę Bożą.

Wtóry Stopień.

Wtóry stopień / jest žal za grzechy zaraz z wmyſtem wmar-
twić ſwo ciało / y niechcieć więcey Boga Stworzyciela ſwego /
grzechami brzydliwemi do gniewu pobudzać.

Trzeci Stopień.

Trzeciego stopnia pierwsza część jest / žal iż nie lada iaki / ale
prezentaicy do serca za grzechy popelnione / žal iac jes obrzisz
Stworzyciela / ktorego prawom y mandatom ſa poſtuſne niebo
y ziemia / morze / y cokolwiek ſię w nich zawiera / a tyś tylko ſam
ſię wybil z poſtuſenſtwa Bożego / y wzgardziſ iego naſwię-
ſeni wyrokami.

Wtora część / ieſze więcey žalować prze obrażenie twego
Stworzyciela y twego Dycá. *Niaki* Dycá? onego ktoryc da-
wa plodnoſć wielka ziemi / obfitoſć pożytkow / y toba rzadził
zawſe / y ma cię ieſze w opatrznoſci ſwoiey.

Trzecia / przyday ieſze do tego / a podnieć iakoby žal ſwoy
nie lada podniata / to ieſt / wważ to iakos wzgardził tak wielkim
dobrodzieciem twoim / ktory podeymował bardo przykre bolesci
na krzyżu / przeto ſamo / żebyś ty nie cierpiał bolesci piekielnych.

Czwarty Stopień.

Spowiedź ſwięta / ktora ma bydź ſezera krom żadney przye-
ſady / zupełna / krom żadnego grzechu zamilczenia / pokorna / że-
by ſię wſta z sercem zgadzaly / ſłowá wſne ntech ſerce czwie.

Piasty Stopień.

Pierwsza część piatego stopnia jest dreczenie ciała / co zowia
discipliny / áto ma bydź czyniono za pozwoleniem ſpowiednika /
abyś

abyś vsedł píożney chwaly. Wtora / potajemnie / żeby niewie-
działa lewica / co czyni prawica.

Szosty Stopień.

Szosty stopień jest polepszenie y poprawá żywota y spraw.
Uprzed aby iezyk nie mowil nic złego / y coby nie przysłało : zaś-
tym powściągać wmiąć y hamować w sobie każda popędliwość /
namiętność : náhoniec śmiałość y bezpiecność / ná strofowanie
slych ludzi / nie dopuszczając im przy bytności násey zatłumiać
sprawiedliwości / y prawdy świętey.

Siodmy Stopień.

Siodmy stopień jest wyerwanie w dobrym : á tego dosta-
piś wważając one wiekniście zápláty / y tak wiele innych dárow kto-
rymi cie Pan Bog obdarzył : tudzież też y meki przez konca.

Przeszkody ktore nas odwodza od spowiedzi, á ná každá
z nich zdrowa porádá.

ROZDZIAŁ V.

1. **P**ietroska wstyd grzechow. Przeciwo to ktoremu wstydowi
masz się tym zastawieć: że o twych grzechách Pan Bog wie /
á iż Spowiednik zasiadł ná tego miejsce: y do tego myślić / że dnia
sądneho wszystko się ná wierzch ma wynurzyć.
2. **B**oiaźń pokuty. Ktoły się masz słożyć rozważaniem wiecz-
nych mał piekielnych / grzesnikom zgotowanych.
3. **Ż**eby cie nie poznano bydź lotrem / á żebyś zá tym nie przy-
szedł o wratę iakiey rzeczy doczesney. Przeciwo temu masz się
słożyć rozczytawaniem zguby dobr wiecznych.
4. **D**esperacya / iż się nie mozesz grzechow wstrzedz / y od nich się
wstrzymać. Przeciwo temu masz się zastonić przed sięwzięciem
więcey

Ścieśka' pobożnego

więcey nie grzeszenia / y łaska / ktora w nas wleśszym Sakramencie przymniem / y modlitwami swego Spowiednika.

Origenes mowi: Przypatruy się z pilnością koma się masz spowiadać swoich grzechow / dostań dobrego Lekarza dusy twoiey / ktoryby miał chorować z tym co choruie / płakać z tym co płacze / y wiedział sposob wżalowania się: a dostarowsy lekarza biegłego y miłosiernego / dźierz się we wszystkiey jego rady / bierz lekarstwa chocia przykre / ktoreć on da / abowiem tym sposobem do zdrowia przyjdzieś.

S. Hieronim powiada: Jesli waź dyabelstiey wksi tego potajemnie / a on tego zamilczy / ani pokazuje swey rany lekarzowi / nie wyleczy się: abowiem lekarz tego nie leczy / czego nie zna abo nie widzi.

Także Świętey Ambroży. Chześcíanin / prawi / ktory swoich grzechow tai / iest podobny Liszce / ktora chyrosi swey kwo li / w iame wcieta a kryie się.

A Piotr Blosyus mowi: Kostropni pacjentowie / prawi / nie wstydzą się pokazać wrzodow swych y na członkach tajemnych / choćby też wiedział iż leczyć mają: a ty niechceś wrzodow y ran na dusy swey pokazać Spowiednikowi?

S. Augustyn powiada: Jako bolaczka przerzniona zaraz klesnawsy stęcha / puszczając ropę z siebie plugawa / zaczął się wraca zdrowie: tak ten ktory się dobrze spowiada / prędko ostawa się zdrow na dusy.

Pożytki Spowiedzi porzadney.

ROZDZIAŁ VI.

1. Spowiedź glądzi grzechy wszystkie.
2. Jedna nam łaskę Bożą.
3. Przemienia męki wieczne w doczesne.
4. Zarówne wmniewa część doczesnych karania.

5. Wwefela wmyśl y wſpakaia ſumnienie.
6. Jeſzcze przez ſpowiedź znowu doſtawamy dobr grzechami wraconych.
7. Spowiedź ſwięta rowna naſze grzechy / y ladaiała żaloga obraca w ſerdeczna wielka ſtruchę.
8. Wzdrowia duſę.
9. Wwefela wſyſtet Kay.
10. Przez nie ſtawamy ſię wczefnitkami zaſług Świętych.
11. Na ſpowiedzi zarówno naucaamy ſię czego dobrego od Spowiednika.
12. Spowiedź nie ladaiała Czarta zaſinuca.

Przeſtrogę należacę dobrej Spowiedzi.

ROZDZIAŁ I.

Iż ſię ich bärzo mało nadywie / ktorzyby ſię umieli dobrze ſpoważdać / dla tego potrzeba / aby ten kto ſię chce dobrze ſpoważdać / miał na dobrym baczeniu te niżej opiſane przeſtrogę.

Pierwſza Przeſtrogą.

Naprzod niż ſię pocznie ſpoważdać / ma nieco czasu oblożyć na przywiedzenie ſobie w pamięć grzechow ſwoich / a zwlaſzcza / ieſli dawny czas temu iako ſię nieſpoważdał / mając to na myśli / że ma ze wſyſtkich ſpraw napotrzebnieyſza odprawować / y taka / na ktorey ſielą należy: zaniechawſzy bowiem takiego grzechu ſmiertelnego / prze niedbałſtwa Kapłanowi powieść / wſyſtką ſpowiedź nie ieſt ważna. o czym mało ich wie / abo rozumie.

Wtóra Przeſtrogą.

Powiedzieć liczbę wſyſtkich grzechow ſmiertelnych: bo inaczej nie byłaby doſkonala ſpowiedź. Więc ile nawięcey moze

Ścieśńska pobożnego

trzeba żeby powiedział liczbę popełnionych od siebie grzechow /
iako długo w którym grzechu rwał: albo niech tylko powie / iesli
iuz ma nalog dopuszczac się onego grzechu / za każda okasia albo
pogoda do niego.

Trzecia Przestroga.

Trzeba wyznać okoliczności grzechow: iako gdyby kto ukradł
noż / albo broni iaka tym wmyślem żeby tego nia / Bo je zachoway /
zabił / albo iesli się czego innego takiego wazył / iesli je po żadał wy-
pełnić grzech z meżatka / z wdowa / z panna / y co drugiego / iesli
zgrzeszył w kościele / iesli iakim wstecznym a nieostrożnym slo-
wem przywiódł drugiego do wypełnienia grzechu / iesli namaz
wiał tego grzeszyć / iesli zgrzeszył przy obecności czyiey / dając z
siebie wzgorzenie / iako gdyby iadł mięso w dzień postny / będąc
osoba iaka przelozona / albo wyższego stanu / y co innego takiego:
więc iesli służył Bogu nigdy nie przysięgać / albo niedopuszczac
się grzechu cielesnego. ic.

Czwarta Przestroga.

Wypowiedziawszy liczbę / y okoliczność grzechow to co za
tym idzie / dosyć na tym spowiedac się co za grzech mamy / nie baw-
wic się dluga historya o grzechu / iako na przykład / przysięgiem
na kłamstwo / kradłem / y co drugiego temu podobnego. Mo-
wiac: tak wiele przysięgiem / zabiłem / cudzołożyłem / ukradłem /
y dia tego wyliczac wszystkie namnieyszych okoliczności / y oby-
czajni zgrzeszenia nie trzeba: dosyć je tak rzecze. Jam się dopuscił
cudzo'ostwa / grzechu nieczystego / tak wiele kroć / z taka a takiej
kondycyey / albo stanu persona / nie wspominaiac iakim sposobem
y iako: tak że iesli je plugawie mowil / nie trzeba mianowac onych
slow / ale powiedziec / zgrzeszyłem mowa nieuczciwa z takim a z
takim wmyślem: także spowiadaiac się ze zlych myśli / powie-
dziec /

dziec / iam pozwalal tak wielkroć takiej nieuczciwey myśli. a
wszakże tu ma powiedzieć / co to są myśli były.

Przestroga Piata.

Trzeba to wiedzieć / że złe myśli są na ten czas grzechami
śmiertelnymi / kiedy na nie pozwalamy / albo kiedy kto chce w
nich sobie lubi / by też dobrze nie miał wymysłu wykonać ich : ta-
kowe myśli zwykli miewać ludzie rozpustni / y owi co nieporząd-
nie milują stworzenie krotkożłowiek.

Przestroga Szosta.

Ten co się spowiada / nie ma nikogo ostawiać na spowiedzi /
y z tey miary nie ma nigdy miarować osoby z kora grzeszył.

Przestroga Siódma.

Ma się starać / aby nie czynił wymówek grzechu swego / ani
go czynić większym niżli jest : także nie ma rzeczy wątpliwey po-
wiadać za pewna / albo pewney za niepewna.

Przestroga Ośma.

Ma się z wielką pilnością starać o dobrego Doktora dusy
swey / iakoby szukał dobrego lekarza dla zdrowia cielesnego będąc
niemocnym : y owsem większey pilności y starania ma być / wie-
dzac iako daleko ważniejsza y zacniejsza jest dusza niżli ciało : bo
szukać spowiednika nieuczzonego y prostaka / jest to szukać pewne-
go przewodnika do piekła.

Casus albo przypadki, w których nie jest ważna Spowiedź.

R O Z D Z I A Ł VIII.

NAprzód kiedy kto zamilczy na spowiedzi iakiego grzechu
śmiertelnego dla wstydu swego / albo ze złości.

Powtore / kiedy iaka nieprawda powie się na spowiedzi
około iakiego grzechu śmiertelnego / a zwłaszcza wiedząc go być
śmiertelnym.

Portrećie /

Sćieſka' pobożnego

Porzecie / iesli dla zlego przygotowania y rozmyſtu na ſpo-
wiedź / zabaczył grzechu ſmiertelnego.

Poczwarce / kiedy kto niema mocnego przedſiewzięcia za-
niechac napotym ſmiertelnego grzechu.

Piata / kiedy kto maſac na ſobie klatero / nie ſtara ſię naprzod
o to / aby ia z ſiebie znoſt.

Szoſta kiedy kto maſac ſumnienie obciążone wielkim a cięż-
kim grzechem / obiera ſobie wmyſlnie proſtaka y nieuczzonego
Kſieędza do ſpowiedzi.

TRAKTAT O SKRVPVLE,

dla oſob tak ſzkodliwey wadzie
podległych.

Co ieſt Skrupuł.

ROZDZIAŁ I.

SKrupuł ieſt nieporządna trwoża na ſumieniu / pochodząca
z lekkich y wadlych przyczyn. czego wzmiankę czyniac Pro-
roek Dawid tak mowil: Zbaw mię miły Panie podłomysłnego
ducha. Ktorychby ſłow za modlitwę często używać mieli ludzie
takiey wadzie podlegli.

Iako do wielu ztego powodem ſa Skrupuły.

ROZDZIAŁ II.

NApzod przywodza nas w teſtliwość / że nie dopuſzczaią nic
zgoła nam dobrego czynić / odeymuiac nam czerſtwość / y
ſilę wmyſtu.

Druga. Takowi ludzie ſkrupulnicy ſwoym przykłađem odea-
mnia

mnia też inszym śmiałość dobrze czynienia. Dlaczego ono P. Bog
 rozkazał był aby między tymi co się mieli bić z Gedeonem / żaden
 (żebym tak rzekł) męż zaięcego serca / albo boiaźliwy y małego ser-
 cą mężczyzna na onę wojnę nie wyleźdali: aby więc wciekaniem
 swym nie byli przyczyna drugim do takiegoż z placu pierzchnienia.

Więc zaś sumnienie także warpliwie albo niepotrzebnie boia-
 źliwe / przywodzi często w desperacya / od ktory Dawid Bogá
 prosił / aby go wchowal mowiac: Niech mnie Pánie nie pograza
 náwalność wod / to jest / desperácyey. y kiedy ono mowił: Pánie wy-
 baw mnie od podłomysłności ducha / y náwalności. Przeto mowi
 Bernar S. Jz podłomysłność mnoży terwoę / á táż się desperá-
 cya / á desperácyá potym smierć wiekništa.

Skad pochodzi wáda skrupułu.

R O Z D Z I A Ł III.

Niekiedy pochodzi z zimney komplexey sposobney do boia-
 żni / dlatego bialeglowy y starcy y Melankolicy / barzthey sa
 tey wády sie podlegli: gdy boiaża ona y ozieblość ich / nie iako gwale
 czynia sercu y scislała ie / przeto imáginácia záwsze prorokuje im /
 cokolwiek bliższego zlego.

Niekiedy pochodzi skrupul z slabosci nieistkney / y z defektu
 glowy / za ktorym sie więc zwykla narusac imáginácia.

Niekiedy táż imáginácia w czlowieku bywa od Czartá obrážona /
 ktory to Czart moze humory albo wilgornosci melankoliczne w
 czlowieku wzrusyc za dopuszczeniem Bozym: á tym sposobem
 imáginácia moze zbladzić / przeciwko rozumowi sie spráwuiac.

Niekiedy pochodzi skrupul z wielkich á zbytnich postow y z
 czucia y z niespania nocnego / y z drugich rzeczy im podobnych.

A kiedy kto miewa towarzysztwo z osobami takiey wády sie
 podleglemi: bo ieden czlowiek pelen skrupulow / moze takimi dru-
 gi ch

Ściśka pobożnego
gich poczynić. Trzeba tedy znieść wszystkie przyczyny / któreby
człowieka mogły do skrupulow przywodzić.

Niektore nauki y lekarstwa doświadczone ná skrupuły,
według Antonina Świętego.

ROZDZIAŁ IV.

NAprzód. Przygotować się do przyięcia łaski miłego Boga / ża-
lując za grzechy przeszłe / y spowiedać się ich z umysłem takim /
żeby się nigdy do nich nie wracać / ani chcieć więcej gniewać Pana
Boga swego : Abowiem każdy człowiek który nie opuszcza czynić
tego / co jedno może / niepochybney pomocy doznawa / y Bog mu
wżycza swoiey łaski (iako mówi S. Thomas w czwartych księ-
gach *Sentenciarum*) y takiemu Pan Bog wlewa światłość daru
swoiey mądrości / rady y wyrozumienia / za którymi dżiwna po-
moc wczyna do wykorzenienia Skrupulow.

Wtora.

Czeszo á gęsto zabawić się czytaniem pisma S. y inszych
Ksiąg nabożnych.

Trzecia.

Wstawiczna modliwa / rzecz pewna / jest ná wielkiej pomo-
cy (tak iako mówi Mędrzec) Prosiłem Pana / a przyszedł ná mnie
Duch mądrości / który to Duch jest modlitwy świętey w wszystkich
rzeczy człowieka naucezający. Modlitwa tedy bardzo dobra jest ná
to / kiedy kto chce prozen bytć skrupulow które pochodzą od
Czarta / iakiego ono Ewangelia Pánka dawno przeznaczyła w
człowieku Lunatyku / abo onym opętany / którego Zbawiciel
wzdrowić raczył / y którego Czart młotał czasem w ogień / czasem
w wodę. Tymże sposobem y skrupulny człowiek / od jednego wy-
stępu do drugiego przeciwanego przechodzi / to jest / podczas ro-
zumie

znie to bydź grzechem co nie jest / a czasem zaś gdy jest grzech /
to on rozumie nie grzechem.

Czwarta.

Uciec swęj wolej rozumowi / nie wierzyć sobie / ale raczy
Spowiednikowi. Przetoż owo czytamy o iednym wczniu S. Berna-
naha / ktory dla skrupulow nie mogli odprawować Mszey świę-
tey / ale mu rzeki Bernach S. Idźże / a na moię wiare ktora ia
mam / do ołtarza przystępnij. Wiece kiedy on z prostoty swoiey
świętego wstuchal / wszystkie od niego Skrupuly zniknely.

Dla tego potrzeba / żeby ten co się spowieda / Spowiedniko-
wi swemu byl posłuszen / a rownie iako samemu Bogu / gdyż on
miejsce iego tam zasiada / potrzeba żeby mu wierzył / y skutkiem
pełnit radę iego / y środki ktore mu podawa: nie inaczej iakoby peł-
nił y wykonywał to wszystko / coby mu Doktor abo lekarz cielesny
na chorobę iego radził: niezaniechując brąc lekarstw / iakie on
każe / by też bylo niewiem iako gorzkie / przykre / y ciężkie.

Piata.

Ma takowy czlowiek mężnie wojnę wieść / a iakoby zapasy
chodzić z skrupulami: co napredzey ich zbywać. Bowiem mu do
tego y Bog sam serce czyni / y śmiałości dodawa / mowiac: Po-
krzepcie się lekciwi y nieboycie się / oto Bog was / to jest / gotowy
y prędki Pan na pomoc y oswiecenie wasze.

Napisal coś takiego Grzegorz s. Diabel jest iako iedno roz-
baczysto między gadzina / ktore zowia Mirmikoleon / co się roz-
mielew mrowczany / ktory tylko z mrowkami ma wstawiczne za-
ście / y gdzie może gubić: ale to bywa że go druga robaczyna
mordnie y śladnie zabija: tak też y Szatan wypatruie komplecie
ludzkie / a kiedy obaczy wkim wmyśl zrobniący y tak niespokoy-
ny / bardzo temu rad / y traci go onemist iego skrupulami: iednak

Sćieška pobożnego

Kiedy na tego Włrmikoleona / to jest lwa piekielnego / człowieczek:
iaki sługa Boży ze zbroia wiary swey przygotowie się / podeptywa
śnádnie z pomocą Bożą tę bestyę przekłeta.

Jan te Gerson piše: Ze jest rzecz dobra / nie považać w sie-
bie strupulow / abo więc o nich rozumieć iako o psiech przy drodze
szekających / ktorzy zdadza się ona bystrością szekania y wczasu
sweego / iakoby mieli pożyć zaraz mimo się idącego / ale kto sobie
idzie bezpiecznie niedbać na ich szekanie / dadza pokoy każdemu /
chybá kto ich drażni abo nie zaniechdbywa. toż się ma rozumieć o
strupulach.

Dáte tenże Gerson drugie lekarstwo do tego / to jest / rzecz iá-
ka przeciwna czynić takiey / o ktora cie strupul trwoży: iako ná
przyklad / kiedy masz sumnienie takie / że się boisz pluć w kosciele /
á ty wsgárd żywoty taka fantázia iako fraška / pluć y zadec: także
kiedy strupul nie dopuszcza nastąpić ná to co się zda krzyżkiem ná
ziemi / ty nastap á nie trwoż soba: y wczym inszym kiedy cie stru-
pul trwoży / zarwse wczyn to coby ow czynił / koby chciał lút krzy-
wy náprostowác / bo pospolitégo ná przeciwna stronę przeciaga.
Mowi nawet tenze: Ze Bog nie sádzi wedlug tych rzeczy / ktore
przychodza ná mysl / ale wedlug pozwolenia ná co rozum owego /
á iž nie bedzie nas karať o myśli y nagorsze / ktore nas náchodza
przeciw woli násey / ale tylko o te / do ktorych pozwoleniem ná-
szym przystawamy.

Nauka Szosta.

Z ládá iákich y lekkih przyczyn do sumnienia nie przypuszcáć
o grzech smiertelny strupulow: y owsem strupulom podlegly w
rzeczách watpliwych / nie ma tego o sobie mniemáć / abo wierzyć /
Zeby ráz smiertelnie z grzesyl / abo ná grzech taki przyzwolil: po-
niewaž ten wmysť y postanowienie mocne przedtym miał / y ná to
się dobrze rozmysťil / chćieć ráczey vmrzeć / niżli Pána Boga obra-
zić. Niešce kiedy komu watpliwosć czyni strupul jest o iest
grzechem

grzechem / czyli nie / a on waży się tego czynić / namniey nie grzeszy / a zwłaszcza kiedy się tak zda Spowiednikowi.

Siódma.

Ma obyczay sły duch wpatrować ludzkie sumnienia / iesli jest w tego grube czyli subtylne / a gdzie baczy sumnienie subtylne / stara się aby mu ieszcze subtylnieysze sprawił / chcąc go w one piekielne swoje kleścze wiać / żeby tak nieborak zatruwżony / na drodze cnoty y postępkow swiętych wstawał. Na przykład / kiedy widzi kogo że nie pozwala na grzech śmiertelny / y owsem iednego cienia grzechowego boi się / na ten czas nie mogąc go przywiesć do grzeszenia / zamydla mu oczy / żeby y tam czynił sobie grzech gdzie go niemaś / iako w słowach abo w myślach lekkih. Przeciwnym obyczajem / obchodzi się z grubym sumnieniem / lekce sobie grzech powszedni poważaiącym / bo tym się stara żeby człowiek przywiódł / aby mało dbał y na grubsze grzechy śmiertelne.

A tak kto chce pożytkiem postępować na drodze zbawienney / trzeba żeby zároveň w tej mierze biedził się y przeczył ze Diabłem. Jako na przykład / kiedy on pragnie tego / abyć uczynił sumnienie przestronie / ty się staray żebyś miał tym więcej ścisleyse: kiedy on chce czynić nazbyt ścisłe / ty się ien na złość nieco z nim rozprzeszreniay. A tym sposobem wchraniaiac się y tu y owdzie: przesładowania / na obiedwie stronie błędne ścieżki pusć się // gościąc średniego się trzymać.

Ośma.

Zawsze kiedy iedno człowiek chce uczynić abo wymówić rzecz iaką / ktora nie jest przeciwko zwyczajowi kościelnemu / ani przeciw zdaniu Starszych : y owsem ściağa się ku chwale Bóżyey / a ma zatruwżone sumnienie boiac się tego wykonać / abo powiedzieć dla grzechu prożney chwały / abo żeby się komu na ten czas nie wprzymyśl / ma podnieść myśl swa ku Panu Bogu: a baczac iż on uczyni

Ścieśńska pobożnego

nie iego abo powieść zmierza ku chwale Bożey / abo nie jest prze-
ciwko teyże chwale iego świętey / może tu bezpiecznie mówić abo
czynić ono co wymyślił / nie dając się wводить do takowemu zadržo-
niu abo strupulowi / a odpowiedzieć nieprzyjacielowi z Bernarbę
S. Anim ia dla cieble tego poczał / ani dla ciebie tego zaniecham.

Dziwiata.

Dobrze też często do Stolu Pánstiego chodzić / a rzedzey się
spowiadać / zwyciężać siebie samego w tym / a postuśnym będąc
spowiedniká rady / a nie zdania swego : abowiem tym sposobem
do wielkiey przystugi w Bogá czlowiek przychodzi / Szátana po-
hámbia / a bez pochyby nie będzie go Bog o to sądził / ani się zni-
ráchował o to / także y o żaden wczynek dobry podczas zaniechany /
prze postuśenstwo na mieyscu swym Spowiedniká postanowio-
nego.

Dziesiata.

Niewiadomość różności / miedzi pomysleniem a przyzwo-
leniem przyczyna bywa strupulow / a przeto dobrze wiedzieć / iż
pięciorakie bywaia zle myśli.

1. Naprzod / kiedy zle mu pomysleniu czlowiek nie da się w sobie
rozwodzić / ani mu mieysca w siebie dawać abo zbedzie go co pre-
dzey : w ten czas nie tylko nie grzeszy / ale za to czlowiek wielka
sobie jedna w Bogá przystuge / bo nieprzyjaciela zwycięża.
2. Podczas zadržyna się czlowiek we zley myśli / a tym samym w-
pada w grzech powśedni czasem w mnieyszy / czasem w wię-
tśey / wedle czasu / przez ktory się ona zla myśla zabawia : Lecz
takowych myśli spowiedać się / nie powinien czlowiek żaden
co do sztetu wśytek wyliczać / ale dosyć na tym gdy własność
grzechu powie / mówiac : Dawam się winien z pomyslenia
nieprzystoynego / abo z gniewu / abo z prozney chwały / zem tá-
kiego pomyslenia záras nie zbytóm był powinien / y owszem
przez niektory czas zadržymalem się w nim.

3. By-

3. Bywa też to / że na takie myśli człowiek nie tylko pozwala / aleby ie rad y skutkiem wypełnił gdyby mógł / co inż jest grzechem śmiertelnym / iesli to samo o czym myślił jest grzechem śmiertelnym.
4. Niekiedy z takich myśli wcięch miewamy : na ktore iesli przyzwalamy / by też okrom wmyśtu y przedsięwzięcia złego / ieśdnął w ten czas ona myśl grzechem śmiertelnym się stawa / kiedy człowiek sam chce tworzy sobie naurząd wizerunk na wmyśle swym rzeczy takowey / ktora iost sama przez się grzechem śmiertelnym / y bardzo sobie w niej lubuje na myśli swey : Jako na przykład / o czym sprośnym y nieuczciwym myślać / ale takowe pomyslenie / iesli nie jest ze chcenia / ale tylko z trąsfunku / choćby też z wcięcha iako chwile trwało / a przyzwolenieby nie przystąpiło / na ten czas bywa grzechem powszednim.
5. Nakoniec y to się przydawa / że sam człowiek dobrze to bacz / y uznawa w sobie one złe myśli / y biedzi się z nią nieborak chce iey zbyć bardzo rad / ale niemoże tak snadnie ku temu przysć : a to dla tego / że serce iego przywykło y nałożyło się kochać w oney sprośney uimagingey / y myśli swey zabawie : co kiedy by bywa / tedy ani na ten czas człowiek śmiertelnie nie grzeszy.

Jedenasta.

Jako temu kto w sobie nie ma boiaźni Bożey bardzo łatwo wpadać w grzech śmiertelny / przynamniemy sercem : tak zaś ten co się Pana Boga boi / y raczey chce umrzeć niż kogo obrazić / trudno ma śmiertelnie zgrzeszyć. Przeto strwożone sumnienie takie / nie ma sobie ruszyć / a ni się potęplić na grzech śmiertelny.

Dwanaście.

Niekrotzy są zawždy pełni sprośnych myśli y plugawych / albo się im zda iż zawždy bluźnia Bogu y święte iego : a z tey miary są w wielkim utrapieniu / a zwłaszcza przed spowiedzią / bo się te-
go spo-

Ścieżka pobożnego

Go spowiadać wstydzaj / y rozumieć iż się powinni każda one z osobna mysl wyliczać. Na czym się myla / abowiem choćby człowiek y sto lat y wst. wicznie / nąd wola swa z nieiake iednak przytrościa miał myśli pelne nieczystości / nietylko by tym nie zgrzeszył / ale owszem wieleby zastrużył: przeto nie ma się tego za grzech spowiadac / co jest zastruga. Takowe kuszenie według niektórych Doktorow / cierpiał Páwel święty / ktoremu Pan Bog odpowiedział / gdy prosił wyzwolenia od tego: Dosyć prawi masz na łascie moiey. dawając mi znać / iż takowe pomyslenia nietylko łaski Bożey nie traca / ale owszem iey przyczynia / gdy nie przyzwalaamy na nie. Toż własnie kuszenie miała święta Kátharzyná z Seny / ktora nieraz będąc pełna przez długi czas plugawych myśli / zdało się iey byđ z tey miary iakoby w piekle była / a zá tym się iey Zbawiciel náš pokazał. Ktorego spytała: O Pánie Zbawicielu moy / gdziesz był przez ten czas? Odpowiedział iey Pan: Jam z toba był záwždy. a gdy ona rzekła: Jáko to podobna / że bys ty miał przebywać Pánie w tak plugawych y nieczystych miejscach iakie jest serce moie? A on zá się iey rzekł pytaiąc: Czyś pozwałała na tak sprośne myśli? Ktora rzekła: tak mi Pánie były brzydkie / że bym wolała była ráczey umrzeć / niż na nie pozwolić. Przeto (odpowiedział iey Pan) z tey miary grzechu śmiertelnego niewinnas / ktory mię / (to jest / grzech śmiertelny) sam tylko z serca wygania / y tá sama dobra wola niechcieć mię obrażać / nie może byđ otrzymána krom łaski moiey. Ale y to dobre lekarstwo takowym / w pokorząc się / y Pánu Bogu w ręce polecać / poczytając sobie tákie pokusy za krzyż / iako y inşe wciśki.

Trzynasta.

Często przypadają trwogi takie na sumnieniu / z niemniegożności wważenia dobroci Boskiej y chęci iego / ktora on ma aby w wszystkich zbawił / a zwłaszcza tych ktorzy go o to proszą. Dla czego strwo?

go stworzeni na sumnieniu tacy skrupulnicy/ wielka krzywdę czynią dobroci Boskiej/ nie mając go w tym ochronieniu/ w którymby się słusnie godziło mieć/ nie tylko Boga/ ale dobrego człowieka: y owsem Pana Boga sobie tak w rozumie swym głupi konterfermia/ iako przewrotnego iakiego sędziego/ co owo szuka rozumających sposobow / y fortelow na porwarz y zwolę sprawiedliwosci obwinionemu/ miastko tego/ coby miał pozwolić płacić do dania sprawy o sobie. Abowiem gdyby wiedzieli iako Pan Bog pragnie naszego zbawienia/ nie jest rzecz podobna/ aby mieli w tak wielkie błędy wpadać. Do tego y niewiedza powinności swey/ ktorey szkodkami mogliby się ratować/ y ktora nic innego nie jest w rzeczy samey/ tylko serce mieć obrocone ku dobremu uczynkom/ y gotowe rączey wszystkie męki y prace cierpieć/ a niżli w czym obrazić iego Boski majątek naswietszey. Co gdyby oni wiedzieli/ nie mieliby nigdy przyczyny żadney obciążać trwoga sumnienia/ zwłaszcza mając na duszach swych tak drogi kleynot/ a iakoby zakład bogaty/ iako jest kasta Boża/ ktorey za takim przedsięwzięciem uczestnikami się stawia.

Czternasta.

By człowiek był niewiedzieć iako wczony / niema się przecie na swoy rozum spuszczać. abowiem będąc młodym / słusnie sobie nie ma wfać / ale używać rady lekarskiej: a choćby ten kto mu radę dawa zbłądził / iednak ten ktory ja od niego bierze / żadnego się błędu nie dopuszcza. gdyż mu Pan Bog rozkazuje/ aby w tej mierze był posłuszen czyiemu infemu zdaniu / a nie swemu.

Pietnasta.

Powiada Catechano/ Jż ten co ma skrupuly / nie powinien się iako drudzy spowiadać tych grzechow / ktorych wapi iesli się spowiadał abo nie: bowiem gdy się ich raz spowiadał z przygotowaniem pomiernym / niema się obawiać na żadna wątpliwosc /
 ale

Sćieška pobożnego

alegdzie mu co takiego na mysl przyidzie / odrzucić to / & mowić
wierzę mocno / że iakom się inszych grzechow spowiadał tak y te-
go: abowiem gdybym inaczey rozumiał / byłbym gorow y tego
się spowiadać: y torzetfzy ma się w spokoie. Co ma bydź rozumia-
no / kiedy warpi iesł iakiego grzechu smiertelnego nie przepo-
mniał na spowiedzi: abowiem powśednich nie jest powinien
wsfy. kich spowiadać się: iako się o tym wyżfey powiedziało.

Szesnaśta.

Wszakoniec Rychárdus pise / że gniew / niecierpliwosc / smu-
tek / iakomstwo / obzarstwo / pycha / prozna chwala / y inſe tym
podobne nie zawždy sa grzechami smiertelami: y dla tego ſua
mienia lekliwego / lubo erwogomyslny czlowiek / gdy w iaki z po-
mienionych grzechow wpaśnie / nie iuż ma ſoba erwożyć / ſadzac
się bydź winnym grzechu smiertelnego.

TRAKTAT O LEKARSTWACH przećiwko grzechom.

Lekarstwa poſpolite na grzechy.

R O Z D Z I A Ł I.

1. **L**ekarstwo iest do wykorzenienia grzechu / & wſzepienia
kajdey cnoty / Modlitwa częſta / ktora czlowiek czyni z
wielka nadsiecia ku Bogu ſwemu.
2. Często się spowiadać / & zarazem ſtoro wpaśnie w grzech
smiertelny.
3. Często przyſtepować do Stoła Páńskiego.
4. Szerzedz się z tego towarzystwa / & w dobrym się kochać.
5. Czytać częſto księgi dobre y nabożne.

6. Częste rozmyślanie Męki Pánstkiej.
7. Przypatrować się Żywotom Świętych.
8. Mieć wzgląd y wważać sobie obecność milego Boga / y Aniyola strojá.
9. Myślic o rym / że śmierć napewnieyssa / á godžina icy bázro niepewna.
10. Wważać v siebie przykłady sprawiedliwosci y pomsty Božey.
11. Myślic o strásliwym dniu sadu Pánstkiego.
12. Rozmyślać sobie y wważać męki potępionych.
13. Rozmyślanie o przyszley zaplacie y weselu niebieskim.

Lečárstwo przeciwo pyše.

1. Zaprzod wważać swoje własne defekty abo wlomnosci / wíce nitczemnosć ciała swego / á za takim grzechem zgubę slá cherney duše.
2. Przypatrować się osobom lepszým nád się / á osobliwie Pánu Chrystusowi / ktory nas vpomina do násladowania samého siebie / mowiac: Učźcie się / práwi / odemnie / jem ja iest pokornego serca.
3. Wważać niewola y háńbe ludži hárdych / ktory z synow Božych czynia się nitczemnymi niewolníkami sprošnego Czarca / ktory iest krolew wšyškich pyšnych.
4. Mieć towarzystwo z pokornymi y skromnymi obyčajow ludžmi.
5. W wblorách y w insyech rzeczách zwierzchownych nie przesázbáć się ; wšakž w tym včćiwosci stanu swego každý přežezřezgájac.

Przeciwo prozney chlubie.

1. Čáć ile može byđž / á nie oglašáć dárow vžyczonych sobie od Boga.

Ścieśka pobożnego

2. Jako napředzey zaraz obracać serce y mysl swa na swoje niezdostatki / abo iako inż zowiem defekty.
3. Zarazem Bogu dziękować zá te dobra / ktoremi cie Pan Bog nadal / z pokornym osiárowaniem ich sámemu: gdyż on iest sprawca wsfystkich rzeczy dobrych.

Przeciwo łakomstwu.

1. Naprzod ma się starać o to / aby się wklancić mogli od miłosći wsfystkich rzeczy na świecie / y prosić takowey łasći od Boga.
2. Myslić / że nawietże bogáctwa niemoga násyćci dusze nášey.
3. Ze co godzina musimy odbieżyć wsfystkiego / okrom tego co przed sobą przesyłamy przez ręce wboгих.
4. Przywodzić sobie ná pamięć iako wielkie bylo wbofstwo P. Chrystusowe / y wsfystkich swiętych co go násladowali.
5. Mieć wfnosć w Panu Bogu / ktory y lichym prastkom dáie ich obroć / y ktory mowi: Szukaycie naprzod krolestwa niebieśkiego y sprawiedliwosći iego / a wsfytko będziecie mieć.
6. Chronic się towarzyswa y rozmow z wielozadnemi: rázey z tymi co pogardzaiá doczesnymi rzeczami nákladać.
7. Wrażać v siebie niebieśkie bogáctwa y nieprzeliczone / dobra nieomylnie y rostkofne / y ktore záwse trwać moga / ktore nam Pan Bog chować ráczy / bychmy tylko z serca pogardzali rzeczami ziemskimi.
8. Ale skuteczne lekárstwo iest / zgoła opuścić wsfytko ná świecie / kto to moze przewieść ná sobie / a kto niemoze / zostawić sobie tylko to / co stufna mieć iego stanowi / ostatek wedle woleý Božey rozsáfować.

Przeciwo grzechu nieczystemu.

1. Naprzod / Mieć ná straży co nápilnieyszy oczy swoje.
2. Serzedz się towarzyswa y rozmow z takowymi / co cie do tego moga przywodzić.
3. Milić

3. Mlić ludzi takich / co się do tego grzechu przywiazali.
4. Strzedz się proznowania / a zarowe się zabawić iaka rzecz wżciwa.
5. Uledogadzać we wsytkim / coby nážbyt / ciálu swoiemu / ale skromność w iedzeniu y w pićiu zachowuiac / strzegac się mocnych trunkow / y potraw korzennych y zagrzewaiacych.
6. Strzedz zarowe sercá swoiego / á skoroby nádesly myśli plusgawe zárazem ie wymiatać.
7. Pilna stráž mieć nád wsytkiemí smystámi.
8. Strzedz się wsytkich okážy y powodow do grzechu / iako iednego powiertza.
9. Prosić od Boga o dar powściągliwości y czystości.
10. Trudzić ciáło iákimkolwiét niewczásem / y trapieniem boleść czyniacym / zwlászczá kiedy człowiek ma pokuśy od ciála.

Przećiwko własnemu gniewu.

1. Naprzod / przygoťowac się y uzbroić ná wytrwanie wsytkich słow y wsytkich przećiwności / y coby iedno takiego bylo do gniewu pobudzaiacego.
2. Dważać to v siebie / że krzywdá nie škodzi temu kto ia cierpi / ale temu kto ia czyni.
3. Jáko wiele Pan Chrystus cierpiał / ktoremu bez pochyby odadamy dzięki / zá tak wielkie dobrodzieystwa / iesli dla iego miłości będziem skromnie znosić krzywdy.
4. Staráć się o to żebyś odwoćił amyśl swoy y wsytkę myśl / od oney krzywdy / czym inszym myśl zabawiáiac.
5. Przynamniey zwyciężyć samego siebie / nie przećiwiáiac się ani odpowládaiac nic: á potym zlekká zagáśać co napilniey gniew / y záiarzenie serdeczne goić.

Ścieśńska pobożnego

**Przeciwko gniewu cudzemu / kiedy sie kto na
naa obruśa.**

1. Naprzód łagodnie na wszystko odpowiadac. Bo odpowiedź łagodna gniew łamie / a przytra barzziej go zapala.
2. Milczec a isc precz.

Przeciwko obżarstwu.

1. Wszystko to sobie odiać cobykolwiek czynilo chęć do zbytniego iedzenia : iako są rozmaite potrawy.
2. Pomyslać na to / że bestye nie iedza więcej chyba to co potrzeba.
3. Ze zbytnie iedzenie zaciemnia rozum w człowieku / gasi dobre żądze / y wunieśa żywota.
4. Mocno to w siebie postanowic / niechcieć więcej iesc nad potrzebę / y o wsem iescze potrzebnego obroku sobie wymowac / abo iako mowia / niedoiać.

Przeciwko zazdrości.

1. Napierwsze iest lekarstwo : nie milowac rzeczy tych doczesnych ziemskich.
2. Pomyslać sobie / iako nic pożytku nie przynosi zazdrość : bo człowiek zazdrościwy samego siebie trapi.
3. Rozmyslać y to / że to iest rzecz miłości bliźniego przeciwna zazdrość. Ponieważ nosim ten obowiazek na sobie że y gacić niemanymu swego żalowac dla bliźniego naszego / gdyby tego była potrzeba.
4. Więc choćby on nie doszedł tego / czego mu ty zayrzysz / myśl sobie / że ty dla tego nie bedziesz lepszym ani bogatszym. Ponieważ tedy zazdrość nie dopomagać nic / ani do sławy / ani do majątności / ani do zbawienia twego / y o wsem cię trapi y przy

y przywodzi Cię o niełasce w Boga; nie słusna rzecz abyś się miał zażdiósćia wprowadzić.

1. Rozmyślać / y w sercu swym rozbierać sobie to wszystko / cokolwiek rozniecać y pomnażać zwykło miłość braterską.

Przeciwko Nienawiści.

1. Myśl o tym / że Bóg tobie nie odpuszczi / iesli ty drugiemu nie odpuszcisz.
2. Kto kogo nie nawidzi / więcej sobie złego czyni / niżli temu kogo nienawidzi / będąc z tej miary w grzechu śmiertelnym.
3. Rzecz przystoyna / żebyśmy wżdy kiedy obrażę swo drugiemu odpuszcili / iesli nie chcemy wiecznie gorzeć w piekle.
4. Zemiętkając w nienawiści / utracamy wszystkie zaślugi swoich dobrych uczynków / które przez taką twoy grzech / podobać się Panu Bogu niemoga.
1. Ulebadźmy Panu Chrystusowi w tej mierze przeciwni / albo inaczej sobie nie postępujemy / niżli on czynił: bowiem on odpuszczać raczył wszystkim / którzy mu w iedneyże chwili odieśli sławę / y nakoniec żywot. Co też czytamy o Świętym Szczepanie / y o inszych Świętych / którzy swym przeciwnikom skody y krzywdy takoweś swoje odpuszczali.

Przeciwko niecheći a lenistwu do służby Bożej.

1. Częstość bawić się rozpamiętywaniem wielu a rozlicznych dobrodziejstw Bożych / które nas zapalają y budzą do miłości tego świętey.
2. Pamiętać na bliska śmierć / a iż nie będziesz miał więcej czasu do czynienia dobrze.
3. Pamiętać y oglądać się na meki wieczne piekielne / y na zapłaty wieczne / które nas czekają w niebie.

Lekárstwa ná zwycięśtwa iákiey zwyczáyney wády
y defektu.

R O Z D Z I A Ł II.

1. **Z** Pilnością szukać y náleść przyczynę / iákoby korzeń z ktorego pochodzi on defekt / co go chcesz wytorzenie. bo pospolicie jeden abo dwa grzechy zwykły człowiekowi panować / z których zaśię pochodza inſe wſyſtkie: a ktoroby one pierwsze uſtały / uſtáno za nimi y drugie.
2. Pamiętać ná lekarstwa przeciwko takim wádom abo defektom / a używać ich czasu potrzeby.
3. Biedzić się z takim grzechem / ktory nawięcey nas przenağabywa / dorad / a ſby człowiek zwyciężył go / abo przynamniey zemdlil y nádworlil.
4. Częstoć odnawiać przedſiewzięcie / prágnąc zgola takie defekty w ſobie zwyciężyć / y częstoć odnawiać gniew y ſurowość ſwa przeciwko takiej wádzie.
5. Z porádku proſić Pana Boga / o pomoc oſobliwa ná zwycięśtwa takiego defektu.
6. Polecać się ktoremu Świętemu / do ktorego maſ więtſze nábożeńſtwa / a zwaſzcza takiemu / ktory za żywota ſwego ná ſwiećie temuſ defektowi podlegał naprzod / ale potym od niego przeſlaſtę Boża byl wyzwołony.
7. Częstoć ráchowáć się z właſnym ſumieniem / a zwaſzcza z ſtrony onego grzechu / ſtoſniac ieden dzien z drugim / dla obaczenia w żywocie poprawy.
8. Dádać ſobie ſuſna iáká pokutę / y ráka / ktoraby z tym grzechem nieiákó ſię porównywała.
9. Miec wielkie ſerce do zwycięśtwa onego defektu / co ieſt powny znać wygraney bitwy / gdy z pomoca Boża nádziecie nie tráćić o zwycięśtwie.

10. Státiecznie trwać w potykaniu / nigdy sobie zle nie ruffac do końca / bys też y rysiác razow ná dzień miał w tenże grzech wpaść : bo ten tylko przegrawa żołnierz / co broń ná ziemię porzuca / y sromotny nieprzyjacielowi tył podawa.
11. Więc być się też dobrze zdało / że próżno się siliš / nie w sobie poprawy nie widzac / nie inż to zá tym idzie / aby ley co nie-miało przybyć / bo iáko widšiny je przeszedi daleko cień zę-gárový / abo owá co stázule raczka / á namniey widšieć nie-możemy kiedy przechodzi ; abo iáko czuie my w cíele przesly y rozmnóžony bol y chorobe / choć tam nie wiemy nic / kiedy / y iáko się množyla : rovnym spôsobem nie widšieć kiedy cno-tynam przybywa ; á wšak že zá časem trwáiac státecznie w ćwiczeniu ley / vyrzyš že ley nie pomálu przybylo.
12. Więc do tego samá práca / y vsilowánie / y woyná táta z sámym soba / ćierpliwosć y počora dla miłosći Božey / nie jest málym požytkiem / y owšem wielka zástuga v Pána Boga.

TRAKTAT O ROZMAITYCH trybuláciách, ábo ludzkich křo- poćiech.

ROZDZIAŁ I.

NAprzod tedy trzeba to wiedšieć / že každá trybulácia y wše-
lákie karánie zá występkami nášimi nas przesláduiace / od
Boga samého pochodza. A to jest rzecz perwa / že kroby wporne
przećiwny sentencyey miał bronić / czynil by to iáko heretyk / y ten
co się smie przećiwleć wšyšktemu křościołowi y písmu Božemu
Bo naprzod prorok mowl : Ulemaš zley rzeczy w mieyscie / křo-
raby od Pána Boga nepochodšila Amos 3. co się má rozumieć /
de malo pœne, to jest / o pládze á karániu zá grzechem idacym.

Sćieska pobożnego

2. Powtore. mowi Bog przez Proroła: *Isaia 45.* Jam iest Pan / a niemasz inzego coby uczynil swiatlosć / y stworzyl ciemnosć / ktory czynię pokoy / a stwarzam zle.
  3. Także ono *Hier. 11.* Ja przywiode nani tak wiele zlego / że nie wstora.
  4. A Job co mowi: Jesli smy wsieli dobrą zrekę Paańskich / przecz też zlego od niego znosić stronnie niemamy? *Iob 1.*
  5. Dawid także czyli nieprosi o oswiecenie nasze / na zrozumienie plagi za grzech? Zeby poznali / prawi / iż to iest reká twoia / a iżes Panie to sam sprawil. *Psal. 108.*
  6. A ono y Zbawiciel sam mowi do Pilata: Ty niemiałby na mię mocy / gdybyć zwysokości dana nie była. *Ioan. 19.*
 A kiedy go Żydowie poimali / pozwolil im poimac się y pastwić nad soba: ale zaś Apostołowie y iednego włosu nie straciłi. Czemu? bo tego niechciał / ani na on czas pozwalal na stugi namilse swetej mocy iadowitym żydom.
  7. Mowi Augustyn S. w pierwszych księgach *de Ciuitate Dei:* Kłopoty y utrapienia dobrych y zlych ludzi / nie miała bydy przypisowane jedno samemu Bogu.
  8. A w księgach 9. *Cap. 11.* mowi: Ze iedną rozgá z drzewa się nieruży / bez woli Bożey.
  9. A w księgach 18. *Cap. 2.* Woyny prawi y zburzenia miast pochodza od Boga.
  10. Także y pisacna *Psal. 148.* powiada: Cokolwiek rzeczy iest w tym żywocie przypadaiacych przeciw wole y a chceniu naszemu: wszytko to idzie za wola Boza / za opatrzenoscia / za zrzadzeniem / za wstawa y za dopuszczeniem iego.
- Alle potrzebá bladza ci / ktorzy mowia: Jużci la oto nic nie mowie / co na mię Pan Bog dopuszcza / wsak że znosić ani wytrwać nie mogę rego / co mi ten czlowiek wyradza.
- Tá to potrzeba wiedzieć / że dwoiakie iest zle / iedno iest winy y grzechu.

Grzechu/ co zowia malum culpa/ ktorego to ztego zgoła/ nie iest przyczyna ani powodem Pan Bog. Drugie sie/ iako choroby/ woyny/ powietrza/ glody/ drogoscí/ trzesienia ziemie/ zbycnie goraca/ y wielkie zimna/ y insep rzeczy dolegajace czlowieka/ pochodza od Boga samego. Na przyklad: Utrzywdzi mie kto/ zbite mie/ okradnie abo zescomoci/ zelzy. Tu widzimy dwie rzeczy: Jedne/ Grzech tego co to zbroil/ a ten iest przeciwko woley Boga milego/ ktory acz dopuszcza zeby mi to wyrzadzono/ wszakze mu sie niepodoba on grzech przeciwnika mego. Druga rzecz iest/ Szkoda y cierpienie moie/ badz to chlopota iaki: ktory jednak mam przyimowac od Boga a nie od czlowieka/ z tey miary/ ze to iest wedlug woley y przeztzenia Bozego. A przetoż ono/ ze Chrystus wcierpial byla wola Boza: ale to zeby go Zydowie zabili/ ile takim swym wymyslem za powodem samey zazdrosci/ eo iuz insa. Dla tegoż meka Syna iego byla mu wdzieczna/ ale ona robotka ich bynamniey.

Lekarstwa przeciw wszelakiey trybulacyey y kłopotom naszym.

ROZDZIAŁ II.

1. **N**Aprzod. Mamy to miec v siebie zarzecz nie omylna/ ze wszelakie karanie/ przykrosć/ strasunek/ y takie insep rzeczy/ ktore przypadaia nad wola nasze/ ida od woley Bozey/ od porzadku y opaczności tego. Jako swiadczy Augustyn S. y pismo wszytko Boze. A to on dopuszcza na nas dla pożytkow naszych/ z oney samey y z tey ze miłości y chęci swey ku nam/ z ktorey też dopuscic raczył wcierpiec y vmrzeć dla nas naswiecsemu y namilsemu synaczkowi swemu.
2. **P**owtore. Wspomniec a wważyć sobie czlowiek ma/ obrázy a wyszeptki swe przeciwko Bogu/ a te rozmaite/ y przez tak

Ściśka pobożnego

dlugi czas: a do tego ieslis ty obrazowśy Pana Boga / ktory
iest niestonczony / za ieden grzech tylko godzienby meki y ka-
rania wiekuiwego / iako przynamniey z chęcia niemasz przy-
isc / malucztiey tey rzeczy od Boga / iaki iest kłopot y do-
czesne iego nawiedzenie.

3. Porzecie. Dważać meki piekielne / ktoreśny tak wiele raz
zaśtużyli.
4. Dważać to / iako wiele świętych / abo y sam święty nād świę-
tymi Chrystus Zbawiciel nasz raczył wćierpieć / przez wśy-
tek czas żywota swego.
5. Myślic o żywocie wiecznym / do ktorego nie możesz przyśc
nie wyćierpiawśy tu na świecie siła.
6. Uakonieć. Rozważać sobie pożytki / ktore nam za strąunkas-
mi ida. Bo te nas czynia počornieyśyimi / przedśyimi do
modlitwy: świat nam obrzydzaia: niebo stoda: wzbudza-
ia do naśladowania Chrystusa Pana: pilnymi czynia do słu-
żania z kaźdey miary łaski y miłosierdzia Bożego: wmarćwła-
ia ciało / tak wielkiego przeciwnika naszego: znosi okazye y
przyczyny do grzechy / y obrazy Maieřtatu Pańskiego: czy-
nia teź / że w ten czas omywamy grzechy.

Lekárstwá tym ktorzy się boia przysřtych kłopotow.

R O Z D Z I A Ł III.

1. Myślic o tym / że Pan Bog swym sługom iest wiernym / ańt
wlecey cierpieć im nie dopuřcza / niżliby mogli znieśc.
Jako mowi Święty Paweł *Corinth. 19.*
2. Wspominać sobie przeszlego żywota złe raży y przypadki /
ktoreć się podczas nie podobne zdały tu przebyćiu / iednakęś
ie za pomocą łaski Bożey przebył: Tymże sposobem dawa-
wacći y to P. Bog może / iakobys y to co przypaśc ma / bez
swey škody y kłopotu wielkiego skromnie znieśc mogli. 3.

3. Obaczyć y uważać przykłady drugich / a nawięcey świętych. Gdyby kto był to powiedział Świętemu Piotrowi / że miał być na krzyżu przybity głowa do ziemi / iakoby się był tego przeleł: a wśak że gdy k temu przyszło / on sam porym tego żadał. Tak też o świętym Bartłomieju / gdy by mu był kto rzekł / że miał być z story własney obnażony. y innym Świętym tymże sposobem.

Lekarstwo w niemocy.

ROZDZIAŁ IV.

1. **R**ozmyślać iako jest człowiekowi pożyteczna niemoc: Naprzod. Ze ona jest posel Boży z nieba postany / żebyśmy się gorowali na śmierć.
2. Druga. Ze wcierpieć na członkach / ktoremis obrażał Pana Boga / jest dobry znak / że cię Bog nie oddali od miłosierdzia swego / y łaski.
3. Moli y oślabia ciało nieprzyjaciela naszego. Jako też powie dział S. Paweł: Biedym ja niemocnym / na ten czas jestem duży y potężniejszy. *Cor. 1.*
4. Zamnie człowieka od grzechu / bo schorzały niemoże być obżerca / ani hardymić.
5. Wiedzie człowieka do uczynków dobrych / iako do spowiedzi // do pokuty / y do żalu za grzechy.
6. Niemoc jest znakiem miłości wielkiej Bożej: bo pospolicie on Kochanków swych nawiedza y karze.
7. Choroba człowieka jest miasto Czyscu // co bez chyby jest dar osobliwy Boży.
8. Jesty zakładem wiecznego zbawienia / y forte do nieba y do tego się człowiek chory Panu Chrystusowi nieco cierpieć conformuie / y przyrównywa.

2. Myślicie tedy mamy / że P. Bog niemoc nam posyła z nierowy
mowno łaska y miłości tu nam swoje / a to tu lepsiemu na-
femu.

Lekárstwá dla tego ktorzy jest ukrzywdzony.

ROZDZIAŁ V.

1. **R**ozmyślac y wważac y siebie / iako wielkie krzywody cierpiat
Pan a Zbawiciel nasz dobrowolnie: a iż sluga niema bydy
lepszym nad Pana swego. *Ioan. 13.*
2. Wważac też y to / iakos też ty sam częste krzywody czynil Panu
Bogu / względem ktorych krzywda wśelka nie mać się zdać
wielka.
3. Przywodzić sobie na pamięć że wśyscy Święci nieznośne krzy-
wody / wżgardę y złe wśanowanie od swiata odnośili.
4. Wważac to / że krzywda tobie wczyniona / stać się przyczyna
odpuszczenia wieśszych grzechow przeciw Bogu. Jesli ty
czlowiekowi krzywdę swa z serca odpuscisz: Bog daleko
wieśszych krzywd swych przebaczyćci raczy: tak iż z lepsza
wśnościa mowić mozesz w Paćterzu: Odpusc nam nasze wi-
ny: iako y my odpuszczamy winowaycom naszym.
5. Myślicie / że kiedy odpuscisz / że rodzićczna rzecz czynisz Panu
Bogu: y z tey przyczyny mozesz się estac synem Bozym.
Druga. Odnieś się dśirwna ochłode na duszy swey. Jeszel
że tym sposobem przyczyniasz sobie chwaly wieczney / iako
mowi Ewangelia.
6. Wważac y to / że one krzywdę cierpisz od samego Czartá / co ma
w mocy onego czlowieká ktoryc krzywdę czyni. A przeto nad
Czartem masz się msćić bronia pokory swiętey / cierpliwosćia /
miłosćia / modlitwa / y inszym orężem duchownym.
7. Pátrzyć na to / iż kto obraza ciebie / obraza Pana Boga / a ta
obrazá

obrażać więcej cie ma boleć / niż twoją własną: przeto masz się modlić za tego co cie obraża.

8. Mieć wżalenie / bacząc tę osobę bydź w niełasce Bożej. Bo Pan mowi: Spuść na mnie pomstę. Hebr. 10. A coż wigtsego może się pomyslić / iako bydź w niełasce Bożej?
9. Przyimować to skromnie / iako y inſe pomienione kłopoty / przykładem ss. Męczenników / ktorzy z ręku Bożych pokor nie przyimowali wſyctkie ſwe męczeństwa: w ktorych iednak nie ſemrali przeciwko Bogu. Tak y Job 8. wrócić wſyctę mającnoſć ſwey / zbycia namilſzych dźiatek / y inſe nieſzczęſcia ſwoie / ktore Szatan ſprawował / przypisnie to wſyctko Bogu mowiac: Pan mi byl to wſyctko dąćraczył / Pan też y oddiał / iako mu ſię podobalo. Job. 1. Nie mowił / Szatan wziął. Bo iako s. Auguſtyn mowi: Wiedział on / że Diabel y namnięſzego iednego wloſa z głowy okrom woley y dopuſzczenia Bożego czlowieku nie bierze.

Tak y Dawid Prorok odnioſzy krzywdę y deſpekt od poddanego ſwego / przyiał ia w dźiecznie z ręku Bożych. O czym ono mowi w pſalmie: Panie twoją to ſprawa / zem byl naſmiec wiſkiem iędnego ſaleuca / a ia nie otmorzylem wſt ſwoich / wiedzac żeſ to ſam ſprawił. Pſalm. 38.

A na drugim mieyſcu mowi: Panie przywiodles ludzie na głowy naſe. Pſalm. 65. a zgoła ten Prorok wſyctkie rozruchy wojenne / y krzywdy ktore cierpiał od nieprzyiaciół ſwoych / przypisował Bogu.

Ułakonieć / Pelne tego wſyctko piſmo / że Bog przepuſzcza powiatrze / głod / wojny / y inſe wſyctko złe / ktorym on ſwiat karze.

Nieſli ieden wrobił nie zginie bez woley Bożej / iako mowi Ewangelista / iakoż ma na czlowieka co przypaſć przeciwnego okrom woley milego Boga? Ktory ieſli raczy mieć y ieden biedny wloſ czlowieczy w opatrznoſci ſwoiey ſwiecey / iako nie ma w opiece ſwey mieć ludzkich inſzych rzeczy. Na.

Sćieśliská pobożnego

Nápočieche tych ktorzy dobrze czynia, á čierpia zle
vzeczy.

R O Z D Z I A Ľ VI.

1. **V**Ważác česťokroč te ponišše punkta. Naprzod / Ze čie Bog stworzył ná podobienstwo svoje.
2. Žes iest odkupiony przena: d: ošša krowa Pana Chrystusowa.
3. Žes się sstał ná Bzšie synem Bozym.
4. Žes iest wezwány od występku y słości / do świętey pobożności / od grzechow do łasti / y od zamilowania swiata / do miłości Boškiey.
5. Wezwányš ná to / žebyš vzywał y pást sámego siebie ná świętšym Sakramentem Ciała y Krowie Pánškiey tak česťokroč / krowegoć raczył zostawić z tak wielka miłości / y nieošácowaným nákladem swoim.
6. Žes wezwány będąc do wiary š. powšechney / wšialeš serce y ducha nowego ná obrzydzenie sobie marney prozności swieškiey / y ná zamilowanie nowy łasti: začym y Sakramentow SS. sstawáš się česťo včesťnikiem.
7. Dvažác to v siebie. Že P. Bog iješze od wieku raczył nas v milować / y pámięta nas tak dalece / že tež vmyšlil był iješze od wieku / y postánovil zstać Syná myšlego swego dla tešgo / aby nas nádal y vbogácił / z swolego nieošácowanego škarbu. Co lednáť wykonać raczył.
8. Myslic sobie. Že on z toba robi / y dáieć pomoc we wšytkim tu dobremu.
9. Rozvažác to sobie. Že on z námi miešta záwšse w nášwiestšym Sakramencie / á iž gdy ledno zachcem možeme się vřáváieć z nim / rowážyššyć / zobopolnie žyć / y do serca go przyymováć.
10. Rozmyslać. Že on nam zgotováć raczył chwale wječna / žebyšmy

żebyśiny z nim radość mieli w społeczności wszystkich Świętych / w Rzymskich kosztach.

11. Kos myślić. Ze on chce nas ubogacić / obnażył / a iakoby zubożył był Synaczka swego: aby nas wyniosł na gorna one y wysoka zachność niebieśka/ tak poniżyć raczył iedynego y wolanego synaczka swego: chce tego po nim / żeby umarł y zamordowan był / abyśiny my wieczny żywot mieli.
12. Takonies tak rozumieć / y na sercu to wważać masz / Ze on nas nigdy nie raczy opuścić / z świętey a wielkiey opatrzności y starania swego: a iż miłosiernego a iakawego oka swego z nas nigdy nie spuszcza.

Lekárstwo ná zbytnia boiaźń śmierci.

ROZDZIAŁ VII.

Wiele takich co słuchać nie mogą / kiedy o śmierci co kto powiada / a zgoła myślić o niej niechca: co pochodzi z tad / abo że maia wiele grzechow ná się / ktorých się niechca kaiać: abo też co bywa z maley wiary / ktora maia o rzeczach przyszlych: abo więc że się bawia proznowaniem / że im szczęście poblaża / y tak przywiązali się do stworzenia / y do inszych rzeczy tego swiata / ktorýchby nie radzi nigdy opuścić: y dla tego gorzka się im widzi pamięć śmierci / że z trudnością y náđ wola swoje / opuścić musa wszytko.

Potrzeba tedy takowym pozbyć naprzod grzechow / y wszytkiego nieporządneho zatóchania się w rzeczach stworzonych: co gdy będzie / nie tylko żeby się mieli bać śmierci / ale y owšem będą się sami pragnać.

Dobre też jest lekárstwo náboiaźń śmierci / częstokroć rozmyślać sobie o niej. Bo iedna rzecz przeciwna / druga sobie przeciwna wypędza. Im więcej kto myśli o śmierci / tym więcej brzydzi się wszytkiemii rzeczami / ktore zwykly czynić gorzka śmierć.

Ścieżka pobożnego

S. Augustyn mowi: Ze dobry żywor nie może mieć zley śmierci.

Trzeba tedy żebyś sam siebie wmarł / y wmarł swiātu: a żył Panu Bogu samemu / Który na cie nie przepusci śmierci ciężkiej y przykrey.

Powiada ieden Doktor. Ze Człtę pragnie nam odiać pamięć śmierci / aby nas nie opacznych we złym żywocie zdybał. Dla czego / trzeba nam myśleć o dośonaniu swym: trzeba żyć pobożnie / iesli chcemy Człtę zwoyczyć przy śmierci / y ta własna iego siecia iakoby wlowić.

Mowi ieszcze drugi. Ze iako człowiek który sobie chce: ob bolarcy wyrwać / naprzod od niego działo abo nieśo w którym zab siedzi odlacza / zacząym z lekka zebem onym rusa / a tam dopiero na ten czas dwiema pacy go łatwie wymuie: lecz iesliby go chciał zaraz gwałtem wyrwać / dośad mocno w działach zab on stoi / nie małoby to zaśado boleść onemu człowieku. Rownie się tak przydarwa temu / co nigdy niemyśli o śmierci / Ktora potym kiedy nadeyde / na ten czas kiedy mu nie ku myśli / dopiero tam bywa kłopotow y boleści bezrozumney / y nieszbyt: Ale kto częśo o śmierci myśli / temu śnadnie umrzeć przychodzi.

Pise też tak ieden Doktor. Jako nieswiadomy budoronił kiedy ieszcze pierowsyktroć budule kostrowy iaki pałac / abo co tam tego okazalego / nie może byd / aby tam czego nie wchybil ku dośonalosci onego budowania należacego. Czemuż bo się przed tym ieszcze nigdy tak ogromney machiny budowaniem nie bawił / pierowsy co iego kuśt był: tak też śmierć y skonanie nase / będąc szecza ludzka ze wsyftkich nawieśca / iako się ma odprawić dobrze w tego / co onley nigdy przed tym nie myśli / aż dopiero kiedy przyśła. Ale tak on czynił swięty co pise o sobie. Badż w śolu siedzeł / badż chodze / badż co inzego odprawuie / wstawnie mi on ostanni troby glos brzmi w wśach: W śtancie / w śtancie wmarli przed ostannim sed Boży.

Dwie

Dwie rzeczy tu są: Jedną / że umrzeć / a ta jest pospolitą w syp-
 kłim: a druga / dobrze umrzeć: ktoroy zaśię nie wiele ludzi dosta-
 wa / chyba tylko co się boia Boga / ktorzy się tu maia za pielgrzy-
 my / y co częstokroć rozmyślaią o śmierci. S. Paweł mowi Cor. 7.
 Kro / prawi / ma żonę / tak niech żywie iakoby iey niemiał: y ko-
 rzeczy swiata tego używa / niechay tak bądź sie iakoby ich nie uży-
 wał. Iakoby chciał rzec: Nie przywiązuycie do rzeczy świeckich
 serca swego: a iżbyście tego nie czynili / trzeba wam często myśleć
 o śmierci. Bo dziś jesteście zdrowi / a jutro wam podobno przy-
 idzie umrzeć: dziś w postawie człowieczej / iako morwa / a jutro
 w trupiey.

Alle mowia drudzy. Pogańska to rzecz bać się śmierci / y z tej
 miary sobie nie dają powiadać o śmierci: Takie rzeczy / pra-
 wi / czynia człowieka głupim y melankolikiem. Ci niebożęta nie-
 chcą rozumieć że się w tym nie lada komu / ale samemu Duchowi
 świętemu przeciwia: Ktory mowi Eccl. 7. Pamiętaj słowa cze-
 na ostatecznie rzeczy / (między ktorymi jest śmierć) czego by pewnie
 Duch święty nie mowił: jeśli by pamiętka śmierci człowieka mia-
 ła czynić głupim lubo melankolikiem. A owsem potrzeba wielka
 sama / edka pamięć wyćisła na nas: Bo tamże napisano Eccl. 7.
 Pamiętaj na śmierć / a nigdy nie zgrzeszysz.

Sącym tedy musi isdż to / że takowa pamięć hamuje człowieka
 od każdego grzechu / czyniac go roztroptym a nie głupim. A
 rzekłbym obycaiem przeciwnym / że raczej ten każdy co się tak-
 wa pamięć brzydki / ostawa się wielkim głupcem: bo opuszcza
 Boga / a przystawa do Czarta: gardzi niebem / a przywiązuie się
 do ziemi: więcej od cnoty / y pobożności świętey / a kocha się w
 złości: mniej sobie poważa poćiechy wieczne / dla niżczemnych
 doczesnych rozkoszy / mogac mięć na tym y na onym świecie ieden
 Ray / to jest / kiedyby był tu na tym świecie w łasce Bożej / ktora
 daje pokoy y odpocznienie / y wielka poćiechę / y posila człowieka.

Ścieśka pobożnego

Ne tym sposobem nie myślac o śmierci / miasto łaski / bierze rączey
zadatek iaktis męki struwnoy pietklnicy. Tak iż dobrze powie dział
Petrarcha Poeta.

Śmierć jest skonczaniem ciemnego więzienia ludzjom wielko-
myślnym / drugim stoi za krzyż / y wielka męka / ktorzy zaropili w
bloście wśytkie swoje myśli y starania. Jest to wielkie głupstwo /
sąnego siebie oszukiwać / a nie pamiętać na to że masz umrzeć.

Lecz to nalepsza y napożyteczniejsza / pamiętać na ostatczne
z świata tego zesćie / aby tym sposobem człowiek za dobrego
zdrowia czynił dobrze / chcąc bytż prozen ostatcznego onego sie-
dła y niebezpieczności. Jako / czytamy / estalo się onym głupim
Pánom *Matth. 25.* ktorych bårzo omyliło ono wescie tam kędy
chćiały na ony gody.

A przeto miłalby każdy wierny co dśion prosić o łaskę Pána
Boga: aby mogli pomnieć na śmierć / a wważać co napilniey w
sercu swym / pięćioraki ten krzyż y boleść / ktorey czasu śmierci nie
wchodzi grzesnik.

1. Waprzod. Je on wśytkierzeczy stworzone a doczesne musi
opuszcć / y to wśytko w czym się tu był zakochal: tak iż co-
kolwiek tu on nabarżiey nieporzadnie miłowal / to go na ten
czas więcej dręczyć będzie. iako one włosy Absolonowe / w
ktorych się był sobie wpodobal y zakochal / iako w rzeczy na-
ślicznieyszy: wśak że go one włosy potym na dzierwie zas-
wiesiely. *2. Regum 18.*

2. Wtora rzecz jest / robił on / y szczypanie sumnienia.

3. Wielka liczba Dyablow przed Bogiem / tegoż grzesnika o-
skarżajacych.

4. Potym. Tęgo Anieli na ten czas odstapia.

5. Wić Sedziarozgniewány / ktorego łaskę śnabnie tu był mógł
sobie ieszcze ziednać / wzywaniem naświętszych Sakram ena-
cow / tak że przez iaktmójny / y przez inne rzeczy tym podobne.

Nalepsza

Walepsza tedy człowiekowi / obaczymy się być w takowey niebezpieczności / y w tak blizkiej zley toni / aby sam siebie osadził że takie wyspytanie karamia zasłużył: a żeby zaraz prosił od Pana Boga łaski na poprawę przeszłego żywota swego / żeby tym sposobem mogli wyrzucić wiatru / ciała / Dyablu / grzechowi / y własney swoy woli / a żeby mogli być żywymi śtanem Panu Bogu. Tym sposobem może wyszść przy oney ostatczney godzinie takich ciężkości / a najszybciej ochłody y poćiechy wielkie / pomienionym rzeczom przeciwnie.

Lekárstwa dla tych co się śmierci nie boia, ale ciężkiego
skonania.

R O Z D Z I A Ł VIII.

SA takich ludzi siła pobożnych / co się śmierci nie boia / ale czassem nieprzyłacieł ludzki przekłada im ciężkość y bolesć przy śmierci / y trudne skonanie / y zawse ich czyni z tey miary niespokojnem / rozmaitym sposobem czyniac im przykra pomienioney śmierci pamięć. To czassem przychodzi z melantolicy / a do tego z małej wfności ku Panu Bogu / w oney swoy ostatney potrzebie. Lecz każdy taki źle rozumie o Panu Bogu / co jest / iakoby on był mało baczny / mało wierny / y nie bardzo mi chęliwy / iakoby on będąc oycem / na on czas nań chciał kłaść ciężar taki nieznośny / dawając się zwoycić ocyu cielesnemu w miłości / w wierze / y w baczeniu ku dźiactom. Co nigdy nie leść / gdyż on jest lurościwy nad wfytkie oycy.

Ma się tedy taki człowiek polecać we wfytkim w ręce Boże / y mieć wfność w tego Boskiej dobroci / a on nie da ani dopuścić wiekfey na ten czas bolesci / iedno taka krórawy mógł znosić. A iesliby wifszym ciężarem przeladował / toć wierzmi / y pomoco schoia przeladowie / żeć pod onym ciężarem nie da wpadać.

Ściśńska pobożnego

Ma Pan Bog w takiej opiece wietne swę / że kiedy który z nich w nawieſty jest niebezpieczności / náron czas przedzey z pomocą y ſpócięcha ſwoia przybywać y ſtáwić ſię obecnym zwyſł. Takóž wſytko piſmo ſwięte nie inſzego nie potázuie / chyba takie wielkie ſtáranie y opáczność / ktoro ma Pan Bog nád wybráncami ſwemi : takž y przedká wielkiego ſwiętey miłóſci pomoc / y racunek času nawieſtey ich przygody.

Pácz tylko co ja kłopoty y bezmiętne boleſci dopuſzczał ná Gyce ſwięte : iednak oni byli ſtárecznemi / y wielkiego ſerca ludźmi aż do ſamey ſmierci / y roſłania krwie dla niego.

Dważay y tych / ktorzy co dzień wmiętká á zwiáſczá ludźie dobrzy / iáko wielka czuía od Pána ſwego pomoc przy ſłonaniu : A ty nie wárcpij / że cię teſz Pan Bog raczy w pomoc.

Takž wspomina y ſobie y to / że ieſliż przeſtego wſytkiego twego żywo : á Pan Bog nie kuſił cię nigdy / ani nawieſzał nád twoie ſily : y owſem cię wywoodził z dſiwnych y zwięlu przygod / nád nádſcieie twoie : takcię teſz moze wspomóc y przy ſłonaniu twóim.

Dobrze teſz częſto ná myſli ſwoey wwaiać / y rozbięć ſobie ná wmyſle iákie powáżne ſłowá piſma ſwiętego / á nawieſtey kiedy człowiek nádchodzi takie myſli ná przykład :

W tobie Pánie nádzicieię mam, tak nie będe pochánbiamy ná wieki. Pſal: 30.

Ieſli Pan Bog známi, á kto ſię nam moze ſprzećiwieć. Rom. 7.

Więc ieſli Pan Jezus Chryſtus raczył ſmierć dla ciębie podać / owſem gdyby tego potrzeba była / y powtoreby to wczynił / iáko ty mozeſz o tym myſlic / aby cię on chciał w oney oſtátniey godſinie opuſcić? A ieſli z taką chęćia y miłóſćia y tak wielekroć / ſamci ſię podawać raczy w náſwieſtym Sakramencie / iáko to moze bydź / żeby ná cię wspomnieć nie miał w godſinę nawieſtey twoiey potrzeby?

Náde powieſćie ſam raczył : Ze máłká moze zapomnieć

oſcieię

dyćcięcia swego / ale on nas nigdy: pokazulac eo / że on daleko
 więcej chęć ma do nas / niżli każda matka ku iedynemu y namilse-
 mu synaczowi swemu. Więc iesli matka tak goraco miluie syna-
 czka swego / iako daleko więcej Bog nas miluie / ktorzy ieszefiny
 synowie iego?

Mowi s. Jan: Umilowawszy Chrystus Pan nas swoich
 w tym żywocie / nie zanochal teyże miłości przeciwko nim aż do
 końca. Ioan. 13. Bo toć iesz prawdziwa miłość y własna Pánu
 Bogu. A iesli przez wszytek czas kiedy wisiał na krzyżu / tak barzo
 zmęczony y zbolaly / nie zapomniat lednat / nie tylko matki swey y
 Jana / ale naróec y onych co mu brali / nie tylko rzeczy y starog / ale
 y dusę z ciała wydzierali: iako nie będzie pomniat w godzine smierci
 na tych / ktorzy umilowawszy Najestat świętey iego / zaniedba-
 li rzeczy tego swiata?

Mamy tedy mówić z świętym Augustynem: Pánie tu mię
 karz / tylko na wszytkę one wieczność racz mi przepuszcic: Więc y
 to. Uiech się stanie wola twoia.

A iesli bezpiecznie y z całą nadzieia zlecamy duszę swoię w ręce
 Boże / czemu daleko więcej ciała naszych iemu w opiekę nie zle-
 camy?

Czyli nie mówiemy na każdy dzień: Bądź wola twoia / iako
 to w niebie / co iesz na duszy: tak y na siemi / co iesz y na ciele?

Wola Boża iesz wszytko nasze dobro / a czemuś nam máia się
 zdać przykre y ciężkie wśelakie pokusy / y kłopoty? Nasz tedy na
 każda godzine przymowac z wielką chęcią / od Pána wszytkie bole-
 ści / niemocy / by też były iako nadużsje / mówiac: Pánie gotowe
 iesz serce moje / kiedy ieno tylko raczyś zachćić. Tak bowiem by-
 wa w blagány Pan Bog. Z tad máia poćieche Anieli / y z tad Dy-
 abel wśtyd y hańbę odnosi.

Jesz też rzecz pożyteczna odwracac serce od takich myśli /
 mówiac: Uiech będzie eo co Bog raczy / nie może bydź chyba
 dobrze!

Ścieśka pobożnego

Dobrze / który mi teraz darcie tę łaskę że wytrwam z chęcią to wsty-
tko / co się ien upodoba: a czynić iako czynia dzioreczki przy ro-
dzicach / które choć słysza o głodzie / o powierzu / o wojnie y / o
innych takich rzeczach: przed się jednak one dobrej myśli / mo-
wias: Nie nasa to rzecz / niechay się tam oycowie o to strasno.

Lekarstwa nakłopot, po śmierci y odesściu miłego
przyjaciela.

ROZDZIAŁ IX.

1. **N**Aprzod. Umiać to w siebie / że tak Bog chciał: otoż się
nie potrzeba sprzeciwiać wolej Bożej. Jesli zarobe mo-
wisz / Bądź wola twoja / a porym się niezgadzasz? Powiada
ieden wielki kościelny Doktor / którego zowia *Magister Sen-
tentiarum*: Ma się to podobać człowieku co się podoba Bo-
gu / y z tey miary ma się podobać / że to jest wola iego.
2. **P**owtore myśleć o tym: że każde stworzenie jest Boże / y dla
tego nie masz się smuć / kiedyć Bog bierze to czegoć był po-
życzył.
S. Hieronim mowi: Ucić nie wziął twoiego.
S. Augustyn co? Reo / mowi / dosłonalie miłuje Boga / żadnego
człowieka śmierć obchodzić go nie zwykła.
Z której miary y **S.** Job. przy oney żalosney śmierci synow swo-
ich: Miałem ię prawi od samego Boga / y tenże Bog odiać
mi ię racył / iako się iemu podobało / tak się ostało / niechay
będzie imię Paustie błogosławione.
3. **P**otrzenie. Myśleć że iest dekret Boży na wszystkie ludzkie / żeby
z nas żaden od śmierci wolen nie był. A iesli Bog w tey mie-
rze nie zfolgował Synowi swemu własnemu / iako mowi **S.**
Bernarth / iako ludzjom ma zfolgować? Przeco **S.** Ambrozjy
mowi: Jesli co bierzey nie k rzeczy / iako to / płacić abo narze-
kać na tę rzecz / która iest wszystkim pospolita.

4. Porzwanie. Ze śmierć wybawia człowieka od rozmaitey mi-
zerii / y nędzy tego świata. Jako ono wspomina pismo
Ezech. cap. 1. Wszystkie dni człowiecze są napełnione przykro-
ściami y boleściami / y w nocy niemoże się uspokoić.

Dla czego Pan a Zbawiciel nasz nie smucił się / slyszac o śmierci La-
zarzowej / kiedy mówił swoim uczniom : Łazarz przyjaciel
nasz umarł / z czego się ia raduję dla was. ale kiedy go potym
w strzesić raczył / tam go dopiero płakał / bo go wzbudził na
mizerya tego świata. Ioan. 11. Tęcy miący S. Augustyn w
Księgach / które zostawił o nawiedzeniu chorych ludzi napi-
sał : O śmierci pożądana / o śmierci przez którą się zawiera
wszystko złe niniejsze / a poczyną się pokoy y odpocznienie.

5. Myślic. Ze Bogu każda rzecz nie jest równa / y wie wszystko co
człowiekowi jest złepszym dobrym / który gdyby był trwał
dłużej na świecie / podobnoby zastrzył poegpienie wieczne /
iaktimi postępkami swemi nieczestnymi y niepobożnymi / go-
rzej się niż pierwej radzając : a tak raczy zbawionym zosta-
nie. Dla tego dobrze mówi Salomon : Porwała go śmierć /
aby złosc nie odmieniła jego umysłu / żeby duszatego osuła
na niebyła. Salo. 4.

6. Jeszcze wważać. Ze troy zbytni żal y tobie samemu szkodzi sie-
cia / y umarłemu nie pomaga. Wspomni co czynił Dawid
kiedy mu synaczeń chorował / iako go gorzko płakał : ale skoro
umarł / zaraz się pohamował od płaczu / y Panu Bogu dzie-
kował / y kazał sobie dawać iesc. A kiedy go pytano przeczby
tak uczynił : Odpowiedział / że przed śmiercią dziecienia dla
tego płakał / a żeby był wprosił zdrowie iemu / ale widząc że
marłego pohamował się / nie przeciwiać się woli Bożej.

7. Do tego. Ze tobie samemu y umarłemu szkodzi zbytnim stras-
funkiem twym. Bo przez on wszystkie czas którego się kto
poceży / mogłby wybornie mieć umysł wolniejszy y sposo-

Sćieſſká pobożnego

bmieyſzy ná modlitwo / ráť za ſię / iáto za vmařlejo. Dla tego mowí Mędrzec: Nie poday ſerca ſwego ná fraſinet / ale go od ſiebie odrzucay / a pámiętaý ná ſwoie oſtatnie rzeczy / nie przepominájac / że teſz ty maſz vmrzeć / a iſz vmařly nie wroćí ſię. Eccl. 7. Przero iáto iemu nie pomożesz / ráť ſobie zawá-
džiſz.

8. Jeſzcze to wwaſz. Je bázto wiele potępionych ludzi ieſt dla zby-
cniey miłóſci dźiatek / meżow / żon / przyjaćiol / rodzicow.
Niſz tego nie moſz wiedzieć / ieſli ſyn abo małżonek twoy nie
byłiby przyczyna do potępienia / dłuſzey ná ſwiećie będąc ;
bez chyby miałbyſ poprzęſtać płaczu.
9. Myſl o tym. Je on niekiedy będzie od Pána wzbudzony / a iſz
go ieſzcze ogladaſ: Játo teſz S. Páweł piſze Colof. 2. Nie
fraſuyćie ſię o ſmierć waſzych przyjaćiol iáto czynia Poganie /
ktorzy nie máia tey nádzicie ogladać ſię z nimi ná onym ſwieć-
cie. Do tego teſz y Eccleſiaſtes powiada: Stronnie płacz
ná d vmařym. Eccl. 22.
10. Nákoniec to wwaſzay. Je podobno tego ktorego płacęſ / ieſt
lepſza kondycya: ná dobrym mieyſcu ieſt / y dobrze mu ſię
dźicie. Z ktorey miáry ſtuſna rzecz jebyſ nie płakał: bo wiem
on tam za cię będzie ſię modlił.

Lekárſtvo dla tych, co ſię ſromáia czynić dobrze dla
przymcwek ludzkich.

ROZDZIAŁ X.

1. **N**Aprzod. Jeſtiſ ſię nie ſromáł czynić źle / czemu cię wſtyd
czynić dobrze ?
2. Przypomni ſobie / że nie długo vmrzeſ / a pokazać ſię maſ
przed ſadem Zbawićiela twego: Co rozumieſ w one godzine
iáki cię tam wſtyd ogárnie ?

Jeſli

3. Jesli Pan Chrystus nie sromal się dla miłości twoiey na krzyżu na gim wisieć / dla czego się ty wstydać masz czynić dobrze ?
4. Tak wiele tysięcy meszczyn y białychgłow dali gardlo y rozslali krew dla Pána / a ciebie wstyd. bawieć się cnota dla miłości Pána swego ?
5. Co ty rzeczesz w ostatni dzień sadny ? Jaki wstyd y sromota hańbá ná on czas twoia będzie ?
6. Gdy czynisz dobrze / ná ten czas wrośelasz wšytko niebo. Chceś podobno aby páłace niebieskie nie były wesolemi dla ciebie / ktory się ogladaś ná ludzic y ná ich respekty ?
7. Kogo wstyd dobrze czynić / wstyd go też bydź Chrześcianańnem : y táti po nieiałi części zápiera się Pána Chrystusa przykladem Piotrowym. Pátez co zá sromota to y hańbá twoia / a moželi bydź więřsa nád te. Bowiem powiada Zbawiciel náš w Ewángelicy Luca 12. Kto się wstydzi wyznać mię przed ludźmi / y ia się będe sromal wyznać go przed Oycem moim.
8. Mowi Psálmista. Ze Pan Bog potępia y házuca tych / ktorzy vsilwia podobáć się swiátcu. Psalm. 8. A S. Paweł mowi: Gdybym się podobal ludźiom / niebylbym stuga Pána Chrystusowym. Galar: 3.
9. Jesli rozumny cšlowieć / poradź się rozumu / słusnali to á nie ráczey hániebna rzecz / niechćieć się podobáć Pánu Bogu y iego Swiétym / dla względu y respektu ludzkiego: Bo że iáta to sromota ?
10. Slubowales ná Krzćie Pána Boga miłowáć / á Diabla się záprzec w sprawách swoich / iátož isieš slub swoy czyniac sprawy Szatánskie ? á Bože opuścáiac ?
11. Wšytko písno S. wola: Ze bysmy się stárali o wpodobánie Bogu á porzucali swiátc: my zá się opáć / wstydzimy się podobáć Pánu Bogu / á przyiáźni w swiátcá zerwad lápamy. Omizeria y glupstwo náše.

Ścieśńska pobożnego

12. Zaprawdę wielkie śale. strwo stronić się czynić dobrze / (co śa-
mo pożyteczno bydy nam może / na tym świecie y na onym)
a nie stronić się czynić śle: Czym tu sobie zaśluguujemy wsta-
wiczne trapienie na duszy / a po śmierci piekło.
13. Ci ktorzy względem ludzkim przestali czynić dobrze / iako bę-
da w piekło na wielki pobór bieni?
14. Powiada Ewangelia: Sluga ktory wie wola Pana swego a
nie czyni iey / może go wybornie zbić: a coż będzie ten u kto-
ry nie czyni wolej Bożej / tylko obawiać się nieczemnego
ludzkiego posadzania / y obmówek ładających?
15. Mowisz na każdy dzień / Panie szta. się wola twoja / a przecie
iey nie czynisz: tylko dla tego / żebyś ludziom dogadzał?
16. Jakoć będzie przytę przy ostatniej godzinie śmierci / jes nie
sprawił nic dobrego / tylko dla względu ludzkiego?
17. Rozumiesz podobno / że tobie Bog chce dać taki przywilej /
iakięgo nie dał ani Synowi ani Świętym swoim? chcesz się
nic nie czyniac doleżeć nieba.
18. Rozumiesz że cię Bog nie widzi? mniemasz że Boga syder-
stwem swym osukaś / tukać sobie / że cię Bog nie będzie ka-
rał za taką krzywdę swoją?
19. Jako to rzecz podobna nieśkać we zgodzie y w przynierzu z
Bogiem zaraz y z światem / podobać się Bogu y światu?
20. Ty dogadziac światu abo ludziom światu tego / roślośnie
stroiles się / y inne takowe rzeczy czyniles / a niechcesz w tym
dogodzić wolej Pana Boga twego / abys co na świecie do-
brego czynił nie ogladaiac się na świat?
21. Biedy bys ty szukał pewnego śarbu / a drudy by się z ciebie po-
smiewali / czylibys ty dla tego zamiechywał swe przedsięwzię-
cia y swey robory? a teraz cię wśtyd szukać śarbu nieofacowane
go lasłi Boga Stworzyciela twego / y et waly wieczney.
22. Rozmyslay sobie / ziedney strony Boga / y wśtykie roślo-
by taya

fy rayście y niebieście / a z drugiey strony ten niżejenny świat: postaw sobie na mysl / proszę cie / ktora się ty rzeczsz z tego dwoyga chcesz więcej kontentować.

23. *Mat. 11.* Kiedyby cie kto raz tylko ochronił od śmierci / a zachował przy zdrowiu / praw dażebys takowemu człowieku służył y dogadzał? iako daleko więcej masz dogadzać y k woli czynić Panu Bogu swociemu / ktory robie zawise zdrowie dale / y dal pierwey / y teraz ci ięszesz żywota wżycza / y przy nim cie zachowmie?

Lekárstwá przeciwnko desperácyey, dbo zwatpieniu o miłosierdziu Bozym.

R O Z D Z I A Ł X I.

Płnie proszę wważay w siebie te lekárstwa / ktore się tu zaraz ponizey powiedza / a będąc bezpiecznym porrem nadziejcie Bozey.

Jesli ty desperwiesz dla ciężkości grzechow twoich: pátrz ná *S. Pióra* iako się byl zaprzal *Chrystusa* *Matth. 26.* a to byl niewymownie wielki grzech / przecię mu go Pan Bog odpuszcic raczył.

Jesliże ty rospaczasz dla wielkiey liczby rozlicznych grzechow twoich: masz *Márya Magdalene* / ktora miała siedm Diablow / to jest wśyctkich grzechow śmiertelnych winna była / *Luca 6.* wśyctkie iedną iey byly odpuszczone.

Jesli dla sprośności grzechu twego: pátrz ná onę cudzolożnicę w *Ewangeliey* / y ná to co iey tam raczy mowić Pan *Chrystus* náš. *Ioan. 8.*

Jesli prze to / że cie grzechy twoie podaly dolubsi we zla sławę: przypomni sobie *S. Mattheus* / ktory iawnie ná wśyctkim widoku ludzkim siedzac odbierał do / (ktorym wrzędem ná on czas wśyctcy się dobrzy lud sie brzydźieli) iedną byl powołany do słužby *Chrystusowej* y ná wrząd wielki *Apostolski.* *Matt. 9.*

Sćieſka pobożnego

Jeſli dla tego deſperujesz / jeſ przez długi czas leżał w grzechach ſwoich : maſ przy boku Pańſkim Lotra / Który aż do ſamey śmierci wielkim grzeſnikiem był / iednak y tam modlitwa jego ważna była: *Dziś (mowi Pan) będzieſ zemna w Raiu. Luca 23.*

Jeſli ty deſperujesz dla iakięgo grzechu okrucieństwem znależnego : owoż tobie S. Paweł / Który kamionował Szczepana S. y mordował Chrzeſciany : iednak potym eſtał ſię naczyniem wybrányim Pańſkim. *Aktor. 7.*

Jeſli dla tego / jeſ po kilkátroć wracał ſię do dawnych grzechow ſwoich / nie wſtydzac ſię ich znorwu pełnić : patrz co mowi naſ Zbawiciel: By też / práwi / siedmięſiat y siedmiętroć do grzechu ſię kto wracał / a z ſercá pokutował / ma iednak bydź laſkawe przyięty. *Matth. 18.*

S. Jan Chryzoſtom powiáda: Jeſliſ ieſt Jawnogrzeſnikiem / możeſ ſam z ſiebie wczynieć Ewangelieſte: Jeſliſ ieſt bliźnierca / możeſ ſię Apoſtołem wczynieć: ieſliſ ieſt Lotrem / możeſ ſię eſtać obywatélem niebieſkim. Więc nie mow / aleſ iá zgrzeſzył: bo maſ Lekárzá wielkiey mocy y władze / Który wiećſze grzechy mocen ieſt zleczyć / nie tylkó chorobe / Krewkoſć / wloſnoſci swoje.

Jeſli zaś mowiſ / że moie grzechy ſá wielkie: a Który eſtowieć bez grzechu? Jeſliże rzeczeſ / żeſ iá przeſzedł wſyſtkie grzeſniki: niech rák będzie: iednak wblágać możeſ Pána Boga pokutowiac zá grzechy a czyniac dobrze. Pomniſ co o Magdalenie rzeczono: Oduſzczono icy ſilá grzechow / bo też icy miłoſć obſtrowála.

Oważay y to / iáko wiele grzeſników / co náwroćiwſy ſię przyſli do polepſzenia żywota: co nic inſzego nie ieſt / chyba základ pewny miłoſterdžia y laſki Bożey. według S. Grzegorza.

Powiáda S. Auguſtyn: Ze Bog dał nam Syná ſwoiego aby naſ niewolniki poſtáwił ná wolnoſci. Syn zeſtał Duchá ſwiętego

świętego dla przysposobienia nas za syny: a zaś tenże Syn Pański sam siebie wŹyŹtykiego zachowanie na dziedzicwo synom przysposobionym / aby żaden nie warpił o miłosierdzia Bożym / które jest więŹsze niŹli nieprawości wŹyŹtykiego świata. Tenże Augustyn święty mowi: Dłuzey sięzda Panu Bogu / że omieŹstowa z odpuŹczeniem y z miłosierdziem grzesznikowi / niŹli samemu porucznikowi / czego od niego prosi. A dla tego on z miłości swey zwyłki nie mieŹŹtać na poćiechę y na wybawienie nasze od trapienia y erwoginą sumnieniu: własnie iakoby go więcey bolala y dolegala ona litość y pożałowanie / które ma nad grzesznikami / a niŹli żalność y strucha trapiaca jednego niedznika poturuiacego. Mowi s. Augustyn na one słowa Kainowe: Tak wielki jest mój grzech / że odpuŹczenia nigdy znaleźć niebęde mogli. Genes: 4. Matusz prawi Kainie / y barzo nieboże bliŹsji: Bo więŹsze jest miłosierdzie Boże / aniŹ wŹyŹtkie grzechy. A dla tego tenże powiada / że Kain więcey Boga obraził desperacyą swoia / niŹli zamordowaniem niewinnym brata swego. Jako y Judasz więcey wystąpił takas rozpacz / niŹli tym / że zdradził o wydał Pana swego.

S. Bernath mowi: Ze wŹyŹtkie grzechy śmiertelnie y powsednie / których się jedno ludziedopusćili od poczarku świata / względem łaski y miłosierdzia Bożego / są iako jedna kropka wody / Ktoby ia chciał porównać do wŹyŹtykiego głębokiego morza. Myśl sobie że Chrystus Pan umarł za cie / a iż iestże gorowy był znowu umrzeć / kiedyby tego potrzeba była.

NieŹczymyś / że tylko jedna kropka naswięŹŹey Krwie tego była dostateczna / y tak waŹna / że się nie mogli odkupić nie jeden świat / ale tysiac tysięcy światow.

Czemu tedy Chcesz rozpaczć? Desperuy albo rozpaczay w sobie / a mię nadzieię w Bogu: chrou się y wćiekay sam od siebie / spieŹ się pod strzydla Boże: który na każdym miejscu y każ-
żdego

Ścieśka pobożnego

zdego czasu z wielka ochora gotow jest przyć / y obląpić cię / tak
to uczynił synowi Marnotrawcy. Luca. 15.

Zawady albo przeszkody ktore nie dopuszczają postępku
na drodze duchowney.

ROZDZIAŁ XII.

1. **D**zekt pokory świętey / ktora jest gruntem y strożem cno-
ty y pobożności. Bo kto nie jest pokornym / ten musi
bydź hardym / a kto jest hardym / ten wszytkiego ztego pelen.
2. Niewdzięczność / ktora wysusza źrodło Boskiej dobroci y mi-
łosierdzia / y ktora się Pan Bog niepomalu brzydzi.
3. Wielomownosc / przez ktora niszczeie nabożestwo serdeczne.
4. Zasmuca barzo Ducha świętego / kiedy kto sobie lekce waży
grzech powzedni.
5. Słaba chęć y ostydia iaktas wola ku postępowaniu w cności:
Bo kto latnie y pragnie / bywa nasycony od Boga.
6. Bojaźń z trudności na drodze Pańskiej / ktora pochodzi od
małej ufności w Panu Bogu.
7. Zaniedbanie modlitwy / ktora jest / iako kiedy kto nie ście / ten
też nie żnie: tak też kto się niemodli / ten niema nic. Tey
miary mówi Zbawiciel: Trzeba się zarwie modlić.
8. Zbytnie zabawiać sumnienie skrupułami.
9. Kiedy kto myśli / iakoby już miał sobie zaśluzyc zaplate / po-
nieważ już dlugo świętobliwie rzadził żywoć swoy.
10. Niestarczność w dobrych uczynkach.
11. Trzymać się swego mozgu albo swego zdania / a niedbać nie na
inzych wpomnienie / a ile kiedy przestrzega w czym oćcie
duchowny.
12. Słabe staranie o to / żebyś okrocił afekty swoje y namignos-
ści. Bo iesliżo nie obawrze śiarno / pożytku nie uczyni.

Zbytnie

17. Zbyenie zamilowanie tego swiata/ zalkochanie się na swiecie/ iako w porocnstwie/ w bogactwach/ w zacności stanu wysokiego/ y w innych rzeczach/ ktore zatrudniają postępek duchowny.
18. Nie obyczajnie występować z miary w jakley sprawie/ choćby też była y dobra: co więc pochodzi z tego/ kiedy się kto w swych sprawach drugich nie dohlada ani radzi.
19. Nie wrazenie obecności Bożej: niepamiętanie na śmierć/ y na inise rzeczy przyszle/ a ostanie.
20. Zalkochać się barzo w swey woli y pozadliwości/ y nie odstępować iej lano/ nie wmacwiać żadz swoich/ choćby też w rzeczach dobrych y pozwolonych.
21. Wierachować się często z sumnieniem: Nie bać się na każdy czas obrażać Pana Boga: ani podnosić często myśli ku Panu Bogu.
22. Nie obchodzić się szczerze z Spowiednikiem swoim/ ale spowiadac się raz przed tym/ drugi raz przed owym/ bez wiadomości własnego Spowiednika.
23. Nie myslieć iakobys wykorzenil zle natogi swoje: pozwalac wszystkim własney skłonności: nie sprzeciwiac się mężnie y potecznie wrytkim występkom y defektom/ do ktorych kto czwie się bydź skłonny.
24. Chazbyt dogadzac własnemu ciulu a nie myslieć często o jego wmacwieniu.
25. W swoich sprawach barzo się ogladac na lud sie/ a chciec podobac się zaraz y Bogu y swiatu.
26. Nieznosc wrytkich okazy y przyczyn do grzeszenia/ iako samotnicystwo/ towarzystwo/ rozmowy/ y inise takie rzeczy.
27. Zle wrywac czasu/ ale go prozno trawic/ abo nie pożytecznie.
28. Nie starać się/ żebyś wiedzial rzeczy potrzebne zbawieniu swemu. Iako na przykład/ umieć się dobrze modlic/ umieć się do

Ścieśka pobożnego

się dobrze spowiadać / poniżać y upokorzać się / y co innego
cącego.

25. Niedbalstwo w pilney strazy serca swego: ante mieć go zawse
gotowym / ku przyięciu nowocy listi Bożey.
26. Słabe staranie o to / żeby się przygotował godnie przyiać na
świętšey Sakrament.

Lekárstwo przeciwko zlemu myśleniu.

ROZDZIAŁ XII.

1. **N**Aprzod. Zabawić iako nabarżšey mysl swoię pobożnym y
świętym rozmyślaniem / nabarżšey w Mięce Pana naszego.
2. Zamować snyšty / a ośobliwie oczy / ięzyk / y uszy.
3. Chronić się przyczyn rakich / zwłafszą z ktorych się plugawa
mysl rodza.
4. Czytać dobre y nabożne księgi / Żywoty Świętých / ić.
5. Nie wdawać się ze zlemi myślami w rzecz / abo w disturfy.
6. Kto w slubie czystości jest / skoro nań przyida mysl niewczę-
we / zakázem slub swooy ma odnowic. Czego jest wielka odo-
placa y przystuga u Pana Boga.
7. Polecieć się blagostawioney Pannie Maryey / Anyolowi stro-
żowi / świętym Dziewicom / wszytkim świętym niebieškim.
8. Wzywac ratunku od Pana Boga / ktory jest na každy miece
seu obecny / ktory może / umie / y chce ratować nas zawse /
y pragnie żebyśmy go wzywali.
9. Zwyczać się w ten czas / mówic niektórych słow z písma: *Ite
eo. Deus in adiutorium ić. Domine ad adiuuandum me festina. ić.*
To jest / Boże przybadź mi na pomoc.
Panioracz się pospieszyć na ratunek moy.
Więcy ono: Z głębości grzechow moich wolałem do ciebie Pa-
nie. Panie wysłuchay głos moy.
Serce czyšte stworz we myle Boże.

Jeza.

Jezu Synu Dawidow zmiłuy się nade mną.

Panie weyrzy na mię a zmiłuy się.

Boże moy / Boże moy / czemuś mię opuścił i

Chrystus zroyć żył / Chrystus rozkazuje / Chrystus kroluje.

Chrystus niechay mię od wszytkiego złego broni.

Wspomoż mię Panie Boże moy / nie odstępuy ode mnie /
racz przemyślać o racunku moim.

Panie Boże zbawienia mego / wyzwol mię od nieprzytaczoi
moich bardzo potężnych / y od tych co mi nic dobrego nie my-
sła.

10. Dobrze też znać krzyż świętego na sercu uczynić / mówiacz
Jezus Marya. abo / Boże przybadz mi na pomoc: przyna-
mniey to mówić w sercu.

11. Spowiadać się / y przystępować do stołu Pánstkiego.

Często mieć otworzone serce Spowiednikowi swemu / po-
stusnym będąc każdemu jego rozkazaniu.

12. Myśleć co też teraz Zbawiciel moy czyni *IEZVS CHRYSIVS.*

Staw sobie przed oczy iakoby widomie Chrystusa Pána /
dla ciebie ukrzyżowanego / cierniem ukoronowanego / strwa-
wionego / zbolalego. A mysl abo imaginuy sobie / iakoby
własnie do ciebie tak mówił: Patrz człowiecze iakom ja sie-
la wciępiat dla ciebie / y iako mię ty siłę y drogę kosztuieś.

13. Pomni też oświadczać się / niechćciec przyzwolić na grzech.

14. Odwrócić wmyśl od oney myśli / a wdać się do zabawy i uscy-
sła nade wszytko strzedz się proznowania.

Czemu Pan Bog dopuszcza złe myśli.

ROZDZIAŁ XIV.

1. **N**Aprzod. Zeby sobie człowiek zwyczaj abo nałog czystości
pozyskał.

1.

2. Zeby

Ścieśka pobożnego

2. Zeby nam obetzydł wółka nieczystość.
3. Zeby nas wpołorzyl / poniżył / iako uczynił świętemu Pawłowi.
4. Zeby nas zarosła miał w wielkiej boląznie y grozie.
5. Zebyśmy poznali naszą wloimność y słabo siłę.
6. Zebyśmy się chronili przyczyn / y każdej okazyey takich spror-
sności.
7. Zebyśmy obaczyli potrzeby nasze / ktorych nie możemy mieć o-
trotm łaski Boga naszego.
8. Zeby nas oczyszczał z takich grzechow / caż myśla przed tym po-
pełnionych.
9. Abyśmy byli ustawicznymi w modlitwie / y w potrzebie do Pa-
na Boga y do świętych jego: co napredziey się wcieli.
10. Zebyśmy sobie droższą koronę y wiczsza zapłatę w chwale wie-
czney pozyskali.
11. Zebyśmy Szacana pohánbili / ktoremu się zarosła chce z nami
wtarczki mieć.
12. Zeby strożą Anioła wcielił ustawicznym zwycięstwem
naszym.
13. Zebyśmy litościwi byli ku tym / co także potuły na się maia.
14. Zebyśmy umieli przestrzegać y posilać / y ratować drugich
w takichże pokusach będących.
15. Zebyśmy poznali w iakłmemy zarosła niebezpieczeństwie: y
zebyśmy zarosła byli złączeni z Panem Bogiem przez szro-
dek świętych Sakramentow.
16. Zebyśmy to obaczyli / że łaska Boga jest w nas / ktora nam o-
hydza takie myśli / y ktora z nami zwycięża takowe potuły.
17. Zebyśmy się cieszyli po wygraniu zwycięstwa / a zebyśmy byli
spodobni do przyjęcia wiczszej łaski Bożej.
18. Zeby nas uczynił podobnymi świętym swoim. Co też prze-
puszczał na s. Pawła / y inne święte / ktorzy tenże krzyż na się
wzięli.

19. Zeby nas ćwiczył y do czuyności pobudzał / iako swoje mężne
Żołnierze.

20. Zeby nam pokazał / iż nas miłuje y w pamięci chowa / y w
wielkim staraniu iako swe dzieci namiłuje y miłe przyjacióły.

Iako poznać iesli serce pozwolito názte myśli.

R O Z D Z I A Ł X V.

1. **N**Aprzed pátczaj. Jesli w tych pokuśach ktore ná mysl
przychodza masz wpodobonie / abo nie / iesli się nimi brzy-
dzisz / abo nie: a iesli się brzydzisz: mozesz wiedzieć záperwe /
ze serce twoie nie przyzwala.

2. Kiedybys ráczey wolał umrzeć / á niż ná grzechy pozwolít / abo
w nim sobie lubít / mozesz wierzyć záperwe / zes nań nic nie
przyzwolił.

3. Wieć samnienie swoje záwse otworzone Spowiednikowi / y /
wierzyć w sýrkiemu temu co on mówi.

Mowi Doktor *Tauterus* Author nabożny: Prośe cie / żebyś
się nie strasował / á starał się iednak iak obys zbył takowych myśli
ktoreć škodza: iako zlych gości. małoć iednak záškodza / tylko
nie wdaway się w dyskursy / á nie disputuy z nimi / ani im odpo-
wiaday: Zgola nie waz ich sobie ni zac / obroć się ze w sýrkiego
serca ku Panu swemu.

A Doktor *Henryk* tak rozumie / że grzech nie iest grzechem
kiedy wola nań nie przyzwala. Szkodze toteż / żeby też kto miał
wstawicze tak sprośne y brzykie myśli / żeby ich y serce ludzkie
nie mogło wymyślic / y ięzyk wymowic / bądź o Panu Bogu /
bądź o rzeczach stworzonych / á choćby trwały y dwie abo trzy
lata przeciwko iego własney woli / á on miał utraplenie z tego / y
żalosc nigdy ná nie nie przyzwalać: w ten czas one zle myśli grze-
chami nie sa / ani się ich powinien spowiadać.

Ściśka pobożnego

Gdy przyjdzie iaka sprośna myśl / z ktoreyby kto trzymał w sobie iatek ołowiek Kochanie / a zapomniawośy się nie zarazby ich odrzucił / z kad wozpi porymieśli na nie przyzwolit abo nie / y iesli zgrzeszył śmiertelnie / abo nie: żadnym sposobem nie ma wierzyć / aby przyzwolit. ić. Bo rozum nasz bywa częstokroć takimi delatracjami abo lubościami wprzeżony / że siele czasu minie / niż się cłowiek obaczy: y będąco to boiaźliwy / nie ma nigdy myśleć żeby na to przyzwolit miał. Ponieważ (iako s. Augustyn mowi:) Grzech tak dalece nie jest grzechem / kiedy się kto nierządnie y niewymyślnie dopuści.

Wywody do dania śmiałości y serca grzeszemu, żeby się
nawrócił ku Panu Bogu.

R O Z D Z I A L XVI.

NAprzed. Podnies oczy w zgorę do Zbawiciela naszego Chry-
stusa Pana / y mow: Tyś iesz Panie ciało z ciała moiego / kosc
z kosci moich / krew ze krwi moicy. Genes: 2. Tyś iesz co miłus
iesz ciało moie y krew moie / toć peronie y mnie miłusiesz. A miłus
iac: mię / zbawic mię chcesz / aczem zbawienia niegodzien: ale nie
iż to za tym idzie / aby ciało moie / krew moia / kosci moie y dusza
godne nie były tego. Niezmierzone są zasługi twoie / o Panie / ce-
dy też nie są małe: y dla mnie krew twoia / nie wola pomsty / ia-
ko ona Ablowa przećwoko Kainowi. Genes: 4. ale wola nagrody
y miłosierdzia za naszymi grzechami. Nieślis iesz Bogiem / tedy
ieszes wszytek miłosierney / y owsem samo istotne miłosierdzie /
przeto zemne wyleś miłosierdzia.

Panie IEZU CHRYSIE nie tylko mnie nie potępiś iesli
się nawroce / y owsem mię obroniś Boże: dla tegoś z martwych
wstał / y siedziś na prawicy Oycowstley / abys czynił powinność
pośrednictwa za mną. Jakoż to podobna / żeby mi ia miał sági-
nać /

nać / kiedy sam nie będzie chciał / y w tym się pocznie. A do tego: Jeśli Pan z nami kto przeciw nam? Rom: 7. Máriaśbes żalował za grzech / y odpuszczono mu. 2. Paral. 33. Magdalená pokutowała / y została uczenniczká Chrystusowa. Luca 6. Lorr żalował / y zaraz sobie pozyskał królestwo w niebie. Luca 22. Jawnogrzeźnik tymże sposobem żalował / y został Ewangelista. Luca 18. Zachęus pokutował / y stał się synem Abrahamowym. Luca 19. Dawid pokutował / a z tego pokolenia wziął ciało Syn Boży. Psalm: 131. Raab także nierządnicá za grzech żalowała y pokutowała / y była przyjęta między lud Boży. Szawel pokutował / y Pawłem się stał / y do trzeciego nieba zachwycony 2. Cor. 12.

Święty Jan píše w swym Liście: Synaczkowie to wam dla tego piše / żebyście nie grzeszyli: ale jeśli kto zgrzeszy / przynajmniej nie traci nadziei. Bo z naszej strony mamy iednego Rzeczoznika w Boga Oycá niebieskiego / ten jest IEZVS CHRYS TVS / sprawiedliwy / on jest własnio / który ubłaga gniew iego: który już dosyć uczynił nie tylko za grzechy nasze / ale za grzechy wszystkiego świata. 1. Ioan. 2. Coż za wstępliwosć tedy mamy mieć pod strzydły takiego przyczynce / jeśli się sami w prawdzie do niego nawrócimy?

Wstap y ty z żywa wiara iako wstąpił lud Boży Izraelski w morze czerwone. Exod: 14. Co nic innego nie jest / iedno miłosierdzie / krew y káśka Chrystusowa Syná iego / w ktorej krwi y przez ktora będą zatopione wszystkie grzechy twoie / tak / że ich ná wielki wlecey nie wystrzys; ale jeśli ie wystrzys / takim sposobem wystrzys / iako były widziane potopione Egypstkie trupy ná brzegách. Zaczyn nie tylkoż nie będą przyczyna bóla ni iakiey ábo strachu / ale wesela wiecznego y chwaly Bożey. Tak też y ty uczynisz z Sátánem y z grzechami / ná ktorych on ię doł strąsac cie nimi / ktore przez spowiedz twoię y dosyć uczynienie bywają pogrążone w tym wielkim morzu miłosierdzia Bożego / y załug Pana Chry-
stusa.

Ścieśka pobożnego

stusowoych. Dla tegoż być też dobrze po nawróceniu na pamięć przychodzą / namnięci zastródzić nie mogą / ani cię w rozpacz mieć przywodzić / abowiem już wronęły y pozdychały: y owszem będąc przyczyna chwaly y dziękowania Panu Bogu / który cię od takich nieprzyjaciół wybawił; y tak na porym zostaniesz ostrożniejszy / że więcej w takie niebezpieczeństwo nie wpadniesz. Nie Szatan cię jest obrażony / ani cię on ma sadzić / ale P. Bog. który gdy cię usprawiedliwił / ktoż cię porępi? a jeśli on jest z tobą / ktoż będzie przeciwko tobie? który bez chyby jeśli jest Posrednikiem twoim / czemuś się daś Szatanowi straszyć?

Jesli P. Bog odwoła cię od złej drogi / a dając dobra wola dobrze czynić / czemu warpiś w grzechach przeszłych? Wierz mi iż jeśli cię był chciał za nie porępić / a nie porządził cię na porępienie w ten czas / kiedyś więcej karanie zastrudził iego / y jeśli cię znosił tak długi czas / y wyszył ci czasu dobrze czynić / znak tego jest nieomylny / że cię chce zbawić. Nie zatracił cię / kiedyś był złym y tego głównym nieprzyjacielem? Takiego dowodu używał Paweł s. mówiąc: Jesliśmy będąc nieprzyjaciółmi Bożemi / a przez śmierć Syna iego z niemiśmy pojednali / teraz tym bardziej mamy się podziwiać zbawienia przez żywość iego.

Dla tegoż jeśli Pan Bog tak pragnie zbawienia naszego / że dla niego tak wiele wciępił / czemuż ci y teraz odpuszczać nie ma? Jesli przyszedł wmyślnie y dobrowolnie / aby znalazł owoc zgubioną. *Luca 15.* y ludzkości wprzedał syna Najdroższą *Luca 15.* Czemuż cię y teraz przyjąć nie ma / który chcesz mieszkać w jego owczarni / y chcesz być dobrym synem naporem? i jakoż masz wzięć o miłosierdzia Bożym / który pod przysięgą rzekł: Żywię i / mówi Pan: Niechce śmierci grzesznego / ale żeby się nawrócił y żył. *Ezech. 13.* Jesli Pan Bog jest Oycem miłosierdzia y Bog wszelkiej pociechy iako mówi s. Paweł *Cor. 1.* y przeto nas wzywa do Thronu miłosierdzia swego / a jeśli wzywa y wola grzesznych

sznych aby sli do niego / chcąc im dać ochłode. *Luca 5.* iesli prays
sedi dla grzesznych / iak oż robienie ma zisćić wszytkego / ktory po-
wiedział / że niebo y ziemiá pierwey wstáno / niżli stowa mośe
przemienienia się. *Luca 2.* Jesli on rostazał nam / abyśmy odpuszczali
naszym winowáycóm / mówiac: Odpuszczaycie / będzie wam od-
puszczono. *Luca 6.* Jakoż nam nie ma odpusćić sam wszytkech
grzechow naszych / iesli my chcąc bydź iego przyaciólmi / odpus-
szamy zserca naszym nieprzyaciólóm.

Jesli on sam odpuszczenia prosił za tymi ktorzy go przyko-
wali: *Matth. 18.* choćia go oni o to nie żadali / iako niem a mnie oda-
pusćić? Czyli záwrze wnetrznosci swego Bostkiego miłosierdzia /
y nie będzie moim przyczynca / ktorym go nie wtrzyżował / ale go
chwale iako mośe / prośe iasli iego y odpuszczenia: chcąc ráczey
wmrzeć / á niż go więcey obrażać? Jesli Bog na káżda godzine
wżywa tak wielkiego miłosierdzia z tymi / ktorzy go wstawnie o a-
brażáo / oddaiać im dobre záste / á mnie go ma odmowić / ktory
go niechcę więcey obrażać / żaluiac żem go kiedy obraził y prośe od-
niego miłosierdzia? Jesli mię Pan Bog nie opusćil / gdy m go na
káżda godzine obrażał; ale miżam się dobrze czynił; á teraz mię ma
opusćić / gdy inż chce dobrze czynić; y serce się ledwie nie kráie ża-
luiac tego / że kiedy tak dobrego Pána obrażilo? Tá własność iest
miłosierdzia Bożego / odepymowac nędze y niedostátki.

Przeto / że iest niezmiernie miłosierny / niezmiernie odpus-
sćić grzechy ludzkie mośe / tedy y mnie odpusći / gdy się nawroce.
Gdy się ieden nawroci do pokuty / czyni wesele wszytkiemu niebu /
á iesli się ia nawroce do pokuty / iasť Pan Bog będzie chciał takie
wesele odiać niebu?

Jesli oćiec cielesny synowi swemu nie iest tak sly kiedy go
prosi o chleb / żeby mu miał podać kámién / ábo miásto iáia węża:
daleko bázzye Pan Bog / nie da mi smierci miásto żywota / rospá-
czyżá nad źleć / y ciem nosćia swiátość. Jesli **CHRISTUS**

Ścieśka pobożnego Chrześciana.

Pan nasz będąc na tym świecie miał towarzystwo z grzesznymi /
nie brzydząc się żadną chorobą: czyli teraz przyrodzenie swoje od-
mieni / żeby mi nie miał odpuszczać / gdy się ja nawrócę?

Wielka jest chwala Boża / kiedy się grzeszny wraca do poku-
ty: bo się tam pokazuje wszechmocność jego / gdyż jest wiec-
rzecz wsprawić grzesznego iednego / a niż stworzyć niebo y
ziemię. Pokazuje się y mądrość / że umie wyrwać od złego. Po-
kazuje się y dobroć jego / że czyni dobrze nieprzyjaciółom swo-
im. Dla tegoż bracie namilży / nawróć się do zbawienia
swoego / y obacz się zarazem w swym błędzie /
mając pewną nadzieję o zbawieniu swym.

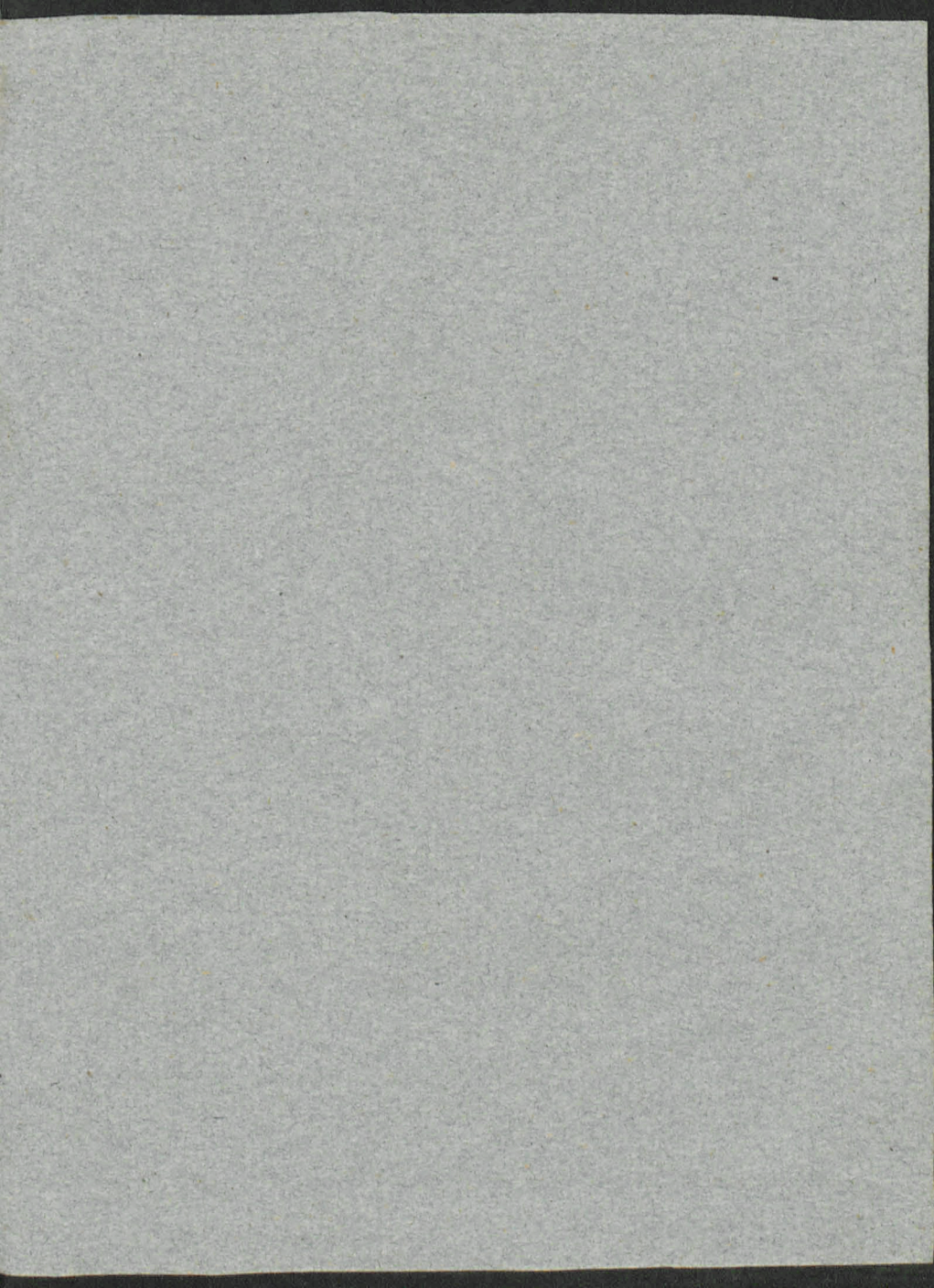
Przez tegoż Pana a Odkupiciela
twego.

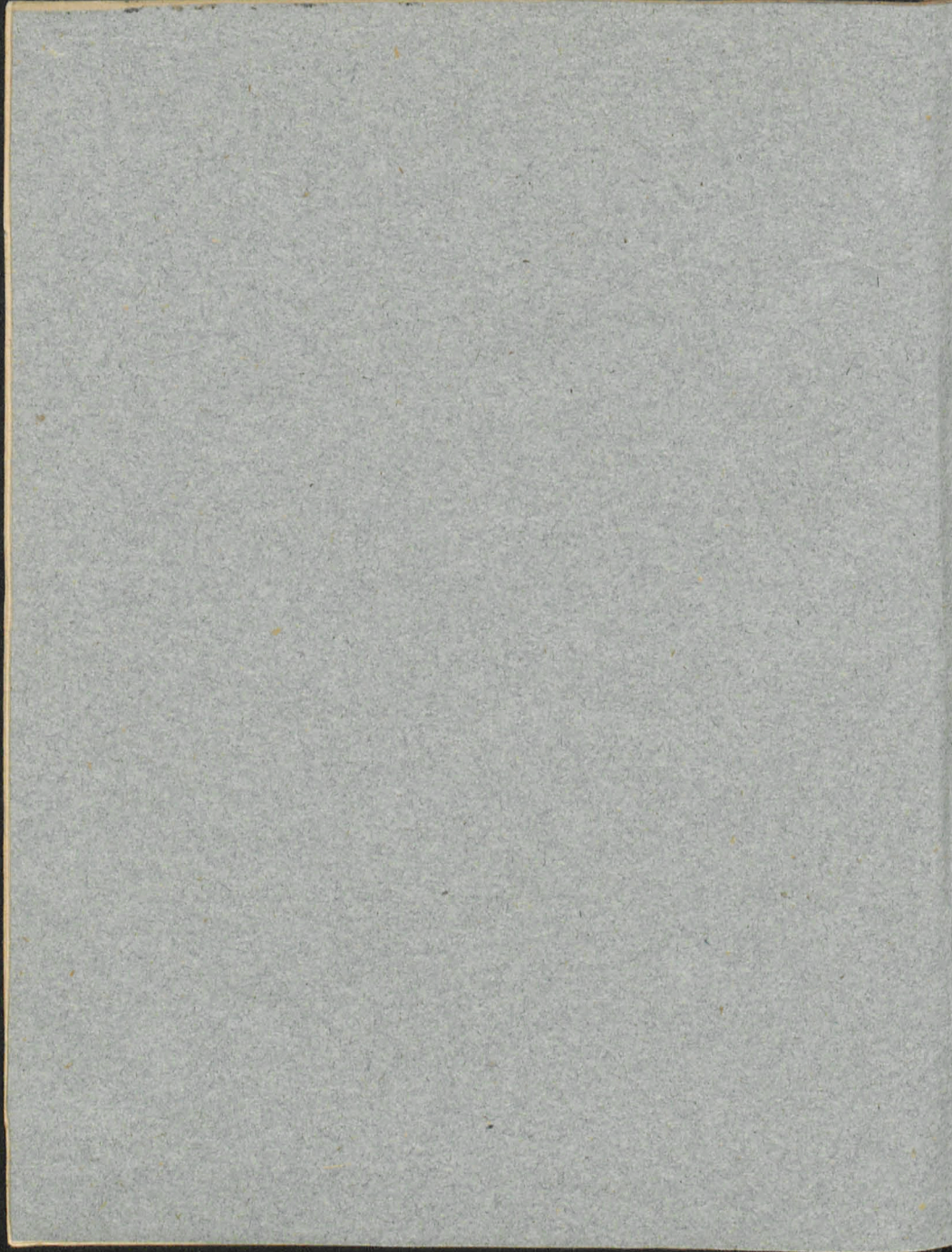

Kończy się ta książka na cześć y na chwale
milego Boga / na pożytek y na zbudowanie
wiernych slug y służebnic Pana Chrystu-
sufowych / synow y cerek Kościo-
ła S. powszechnego /
Amen.

6465
24

7352.

6465

24

